Влада Вучинић

ПРИМЕРИ ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА У ВАННАСТАВНИМ АКТИВНОСТИМА ОШ“СТАРИНА НОВАК“

школска 2018/19. година

САДРЖАЈ

1.УВОД

2.ЦИЉ И ЗАДАЦИ РАДА

3.МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА
- **3.1.ЦИЉ И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА**
- **3.2.УЗОРАК И ЦИЉНА ГРУПА**

4.АНАЛИЗА И РЕЗУЛТАТИ

- **4.1. ГРУПА ОБЛИКА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА КОЈА ЈЕ ПРЕСТАЛА ДА СЕ ПРИМЕЊУЈЕ**
  - **4.1.1.Пројекат „Спортско одељење“**
    - **4.1.1.1.*Документ пројекта „Спортско одељење“***
    - **4.1.1.2.*Извештаји о реализацији***
    - **4.1.1.3.*Резултати примене пројекта „Спортско одељење“***
  - **4.1.2.Настава у ботаничкој башти „Јевремовац“**
    - **4.1.2.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту***
    - **4.1.2.2.*Реализација и исходи пројекта***
  - **4.1.3.Међународни пројекат „Старина Новак – Баба Новак“**
    - **4.1.3.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту***
    - **4.1.3.2.*Реализација и исходи пројекта***

- **4.2. ГРУПА ОБЛИКА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА КОЈА СЕ ЈОШ УВЕК ПРИМЕЊУЈЕ**
  - **4.2.1.Музеј школе „Старина Новак“**
    - **4.2.1.1.*Манифестовање функционалног учења у раду Музеја школе***
    - **4.2.1.2.*Реализација и исходи пројекта***
    - **4.2.1.3.*Препреке у реализацији***
    - **4.2.1.4.*Мере за унапређивање активности Музеја школе***
  - **4.2.2.Пројекат двојезичне наставе на српском и енглеском језику**
    - **4.2.2.1.*Манифестовање функционалног учења у пратећим ваннаставним активностима пројекта двојезичне наставе на енглеском и српском језику***
    - **4.2.2.2.*Реализација и исходи***
  - **4.2.3.Клизање за ђаке првог циклуса**
    - **4.2.3.1.*Манифестовање функционалног учења у организованом одласку на клизање***
    - **4.2.3.2.*Реализација и исходи***
  - **4.2.4.Пливање за ђаке другог циклуса**
    - **4.2.4.1.*Манифестовање функционалног учења у организованом одласку на пливање***
    - **4.2.4.2.*Реализација и исходи***
    - **4.2.4.3.*Унапређење пројекта и тешкоће у реализацији***
  - **4.2.5.Школски лист „Новак“**
    - **4.2.5.1.*Манифестовање функционалног учења у активностима листа „Новак“***
    - **4.2.5.2.*Реализација и исходи***

4.2.6.Ђачки Радио „Новак“
4.2.6.1.*Манифестовање функционалног учења у Радију „Новак“*
4.2.6.1.*Реализација и исходи*
4.2.7.Међународни пројекат „Недеља размене“
4.2.7.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту „Недеља размене“*
4.2.7.2.*Реализација и исходи*
4.2.8.Пројекат „Пролећни карневал ОШ“Старина Новак“
4.2.8.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту „Пролећни карневал ОШ“Старина Новак“*
4.2.8.2.*Реализација и исходи*

5.ТЕШКОЋЕ У РЕАЛИЗАЦИЈИ И УЗРОЦИ ПРЕСТАНКА ПРИМЕНЕ У АНАЛИЗИРАНИМ ОБЛИЦИМА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА

5.1.ТЕШКОЋЕ У РЕАЛИЗАЦИЈИ

5.2.УЗРОЦИ ПРЕСТАНКА ПРИМЕНЕ КОНКРЕТНИХ ОБЛИКА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА

5.3.РАСПОДЕЛА БРОЈА ЂАКА У АНАЛИЗИРАНИМ ОБЛИЦИМА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА РАДИ УТВРЂИВАЊА ЕФИКАСНОСТИ

6.ЗАКЉУЧАК

7.ЛИТЕРАТУРА

1.УВОД

У овом раду истраживана су досадашња искуства и даље могућности стицања функционалног знања у ОШ“Старина Новак“. Према позитивној законској регулативи, настава основне школе у Србији није конципирана као функционална настава, нити су се стекли сви потребни предуслови за потпун прелазак на њу. *Закон о основама система образовања и васпитања* (РС бр.88/2017) предевидео је новину која води ка функционалној настави – пројектна настава, која јесте први значајан наговештај преласка на функционалну наставу. Али, још увек је функционална настава далеко од праксе у нашим школама због чега се у овом раду користи термин *функционално учење* које се схвата као шири појам од функционалне наставе. У ОШ“Старина Новак“ примењује се више облика функционалног учења. Важно је напоменути да су сви примери функционалног учења заступљени искључиво у ваннаставним активностима, и да их нема, као значајна целина, у редовној настави. У редовној настави, функционална настава и функционално учење, нису заступљени или су заступљени спорадично, што није тема овог рада.

У овом раду под појмом *функционално учење* подразумеваће се развијање способности решавања конкретних проблема и примене наученог у одговарајућем контексту, односно, оспособљавање ђака да на успешан начин повежу и употребе оно што су научили.

2.ЦИЉ И ЗАДАЦИ РАДА

Резултати које ђаци Србије постижу на PISA и TIMSS тестовима указују на висок ниво репродуктивног и веома низак ниво функционалног знања. Овакав исход указује да ђаци из Србије показују способност да прочитају садржај али не показују способност да примене научено, односно, да на успешан начин повежу и употребе оно што су научили (Valentin Kuleto). Наша држава определила се да се свом снагом укључи у четврту технолошку револуцију а за то је неопходно поседовање функционалног знања и развијање способности решавања конкретних проблема. Савремена истраживања у области образовања показују да од функционалног знања зависи бруто национални доходак земље, да Европа по успешности образовних система заостаје за азијским земљама и да ђаци који се данас тестирају на PISA тесту постају економски продуктивни тек за 20 година. Овакви показатељи предвиђају озбиљне проблеме будућој Европи, а нарочито Србији која је међу последњима по резултатима на PISA тесту (Ranko Rajević – child development and the games that might damage it – UNICEF conference, и др.). Због тога треба подржати оне напоре наше Владе који стреме опредељењу за концепт образовног система који ће широко омогућити функционално учење, па чак и функционалну наставу. Из овога произилази суштина циља мог истраживања:

1.испитати у ком обиму је функционално учење присутно у ваннаставним активностима ОШ“Старина Новак“,

2. испитати у којим облицима се функционално учење реализује у ОШ“Старина Новак“,

3.испитати које су могућности за укључивање нових облика функционалног учења у ваннаставене активности ОШ“Старина Новак“.

Циљ истраживања, који подразумева конкретне задатке, почива на следећим премисама:

- ***практичност***, из чега произилазе следећи ***задаци:***
  - бити у складу са опредељењем Владе Републике Србије да се наша држава укључи у савремене научне и технолошке токове,
  - сагледати могућности да ОШ“Старина Новак“ заузме активан став (да покаже иницијативу), а не да пасивно чека стручна упутства како би се укључила у спровођење функционалног учења,
  - сагледати могућности да ОШ“Старина Новак“ примени решења за што шире и дубље укључење ђака у функционално учење.
- ***конкретност и јасноћа,*** из чега произилазе следећи ***задаци:***

- да се опишу конкретни облици функционалног учења који се спроводе у ОШ“Старина Новак“,
- да се опишу предлози нових конкретних облика функционалног учења,

- ***примењивост,*** из чега произилазе следећи ***задаци:***
  - сагледати сва ограничења који утичу на примену појединих облика функционалног учења,
  - сагледати које предуслове школа потенцијално треба остварити како би могла још нових облика функционалног учења да примени у будућности,
- ***дугорочност, односно, одрживост,*** из чега произилазе следећи ***задаци:***
  - анализирати сврсисходност конкретних облика функционалног учења,
  - сагледати који облици функционалне наставе су са трендом повећања ефикасности, који са уравнотеженом, а који са опадајућом ефикасношћу.

Резултати истраживања довешће до закључака који могу помоћи у даљем раду ОШ“Старина Новак“, како препоруком реално остваривих предлога тако и указивањем на пропусте и тешкоће у реализацији већ постојећих облика функционалног учења.

3.МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Предмет истраживања овог рада су облици функционалног учења у ваннаставним активностима ОШ“Старина Новак“. У складу са специфичностима теме рада коришћене су следеће технике:

- *рад на педагошкој документацији,*
- *анкета*
- *интервју.*

3.1.ЦИЉ И ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу премиса циља рада, које су наведене у поглављу 2, и из којих проистичу задаци истраживања, може се сагледати шта рад треба да истражи:

- *списак свих облика функционалног учења ОШ“Старина Новак“ у ваннаставним активностима,*
- *који су исходи конкретних примера функционалног учења у ОШ“Старина Новак“*
- *које су препреке при реализацији постављених облика функционалног учења,*
- *одрживост постављеног облика функционалног учења,*
- *пропусте у реализацији плана постављених облика функционалног учења и њихових узрока,*
- *предлоге допуна и измена постојећих облика функционалног учења,*

3.2.УЗОРАК И ЦИЉНА ГРУПА

С обзиром да је предмет овог истраживања функционално учење, узорци истраживања су конкретни облици извођења функционалног учења у ОШ“Старина Новак“. У ваннаставним активностима ОШ“Старина Новак“ могу се препознати укупно једанаест примера дефинисаних облика функционалног учења које се може поделити на групу која је примењивана и престала са реализацијом, и групу која се још увек примењује.

Група облика функционалног учења која је престала да се примењује:

1. пројекат „Спортско одељење“
2. настава у ботаничкој башти „Јевремовац“,
3. међународни пројекат „Старина Новак – Баба Новак“.

Група облика функционалног учења која се још увек примењује:

1. Музеј школе „Старина Новак“,
2. Пројекат двојезичне наставе,
3. Клизање за ђаке првог циклуса,
4. Пливање за ђаке другог циклуса,
5. Школски лист „Новак“,
6. Ђачки радио „Новак“,
7. Међународни пројекат „Недеља размене“,
8. Пројекат „Пролећни карневал ОШ*Старина Новак“*.

Узимајући у обзир да је предмет истраживања функционално учење у ваннаставним активностима, јасно је да, и поред великог броја облика функционалног учења, сви ђаци ОШ“Старина Новак“ нису обухваћени свим облицима функционалног учења и да има ђака који нису обухваћени ниједним наведеним обликом функционалног учења. Зато циљна група овог истраживања могу бити само они ђаци који су били обухваћени бар једним обликом функционалног учења.

4.АНАЛИЗА И РЕЗУЛТАТИ

Сви облици функционалног учења, наведени у предходном поглављу, доживели су евалуацију на нивоу школе, а понеки и шире (примери су два пројерката из међународне сарадње). Већина ових евалуација презентована је, као стручни радови, на посебном облику стручног усавршавања на нивоу установе који организује ОШ“Старина Новак“, а које се зове „Саветовање просветних радника“. Ови стручни радови штампани су у виду „Зборника радова“ као додатак школском листу „Новак“ (ISSN 2466-5193), и важан су извор грађе за ово истраживање.

4.1. ГРУПА ОБЛИКА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА КОЈА ЈЕ ПРЕСТАЛА ДА СЕ ПРИМЕЊУЈЕ

Ова група није више у процесу реализације али је значајна за истраживање јер може пружити важне информације зашто је дошло до прекида примене овог облика функционалног учења, да ли је могуће отклонити узроке прекида примене или извршити модификацију која ће омогућити поновно активирања овог облика. Такође, веома је корисна компарација ових облика са облицима из групе која се још примењује, а пре свега због предупређивања пропуста и пројектовања што примењивијег плана реализације како будућих тако и постојећих облика. Пракса је у том погледу поуздан показатељ да ли је посматрани облик, не само добар, него, пре свега, примењив облик функционалног учења.

4.1.1.ПРОЈЕКАТ „СПОРТСКО ОДЕЉЕЊЕ“

Пројекат „Спортско одељење“ реализовао се у току школске 2015/16. и 2016/17. године али никада није примењен у пуном формату како је предвиђено у документу пројекта. Заправо, садржински је испунио очекивања али његова форма није испуњена на начин на који је предвиђено у писаном документу пројекта (старина.срб/dokumenta/PROJEKAT SPORTSKO ODELJENJE.pdf). Да би се овај исказ разумео потребно је осврнути се на писани документ пројекта и упоредити га са извештајима о реализацији.

4.1.1.1 *Документ пројекта „Спортско одељење“*

У документу пројекта, који је израдио директор школе Влада Вучинић, дата је следећа дефиниција спортског одељења:

> *Спортско одељење не окупља младе спортисте ван ОШ„Старина Новак“. Они се стварају у овом одељењу, у ОШ„Старина Новак“. Добровољним пријавама уз сагласност родитеља, ђаци се након тестирања и провере здравствене способности, као услова за укључење у спортско одељење, уписују у спортско одељење. Њихове школске обавезе се не смањују ни у ком виду, а појачана активност физичке културе, на коју су се добровољно обавезали, реализује се по програму и плану који им је познат унапред. Важне карактеристике спортског одељења су: - Ђаци за спортско одељење регрутују се у самој ОШ Старина Новак (ако уђу у спортско одељење остају и даље ђаци ОШ Старина Новак) - Комплетна спортска активност одиграва се у самој ОШ Старина Новак, - Учешће ђака у спортском одељењу је потпуно бесплатно, - Ђаци спортског одељења похађају наставу са осталим одељењима школе без смањења градива.*

За спортско одељење предвиђени су посебни спортски предмети за које су израђени програми и планови: *1.базични спортови; 2.спортске игре; 3.теорија и пракса у спорту.* Фонд часова у спортском одељењу је 72 часа годишње, односно два часа недељно за све спортске предмете заједно. Документ пројекта предвиђа дугорочне и краткорочне циљеве. У дугорочне циљеве су сврстани: 1.Здравље нације, 2.Омасовљење спорта, 3.Укључивање у живот ђака велике количине спортских садржаја на рачун разних девијантних садржаја савременог друштва. Краткорочни циљеви су: 1.Добра физичка кондиција, 2.Практично познавање спорта, 3.Социјализација, 4.Виши ниво дисциплинованости, 5.Повећана концентрација на часовима осталих школских предмета, 6.Смањена отуђеност од вршњака.

На основу наведених детаља из документа пројекта може се неспорно констатовати да је спортско одељење пројектовано као конкретан облик, не само функционалног учења, него чак функционалне наставе. Спортско одељење омогућава ђацима да спортске активности сагледају у пуној целини, да повежу најразличитија знања о спорту, и практична и теоријска, што је основ функционалног учења.

4.1.1.2.*Извештаји о реализацији*

О пројекту „Спортско одељење“ одржано је више стручних расправа (*Прво Саветовање просветних радника* 29-30.мај 2015. Ивањица; *Припремно школско саветовање просветних радника* 16.02.2016. СРОЦ Шупља стена на Авали; *Друго Саветовање просветних радника* 3-5.јун 2016. Тара). Извештаји о реализацији објављени су у листу ОШ“Старина Новак“ („НОВАК“ број 7 март 2016; „НОВАК“ број 8 новембар 2016; ISSN 2466-5193). У извештају објављеном у „Новаку“ број 8 наводи се:

> *Ђаци за спортско одељење регрутују се у самој ОШ“Старина Новак“, где се и одиграва комплетна спортска активност. За формирање спортског одељења неопходно је било тестирање за пријављене кандидате. При томе су потпуно равноправни били сви ђаци, и они који се баве спортом у неком клубу и они који су то пропустили. Спортски предмети које похађају ђаци спортског одељења су базични спортови, спортске игре и теорија и пракса у спорту. Спортско одељење је формирано како би се деци омогућило индивидуално напредовање у спорту и развоју физичке способности.*

У извештају објављеном у „Новаку“ број 7 наводи се да је број пријављених ђака на тестирању био 34, да су контролу и суђење обавили професори физичког васпитања и стручни сарадници. Спортско одељење реализовало се као ваннаставна активност и реализовало се у току две школске године, након чега је престало да функционише. У школској 2015/16. години, програм спортског одељења спроводили су два наставника физичког васпитања ОШ“Старина Новак“, два тренера рвачког савеза Београда, један тренер из џудо савеза Србије, један тренер кошарке и један сарадник са ДИФ-а, укупно седам стручних сарадника. У школској 2016/17. години, програм спортског одељења спроводили су два наставника физичког васпитања ОШ“Старина Новак“, два тренера рвачког савеза Београда, један тренер џудо савеза Србије, један тренер кошарке, један тренер одбојке и један сарадник са ДИФ-а, укупно осам стручних сарадника. У **Табели 1.** дат је преглед најважнијих података о спортском одељењу.

Школска година	*број ђака у спортском одељењу*	*Број дечака*	*Број девојчица*	*Број реализатора*
2015/16.	23	16	7	7
2016/17.	25	17	8	8

Табела 1.*Пројекат „Спортско одељење“*

4.1.1.3.*Резултати примене „Спортског одељења“*

Несумњиво, пројекат „Спортско одељење“ представља јасан облик функционалног учења јер ствара услове да ђаци примењују знање о спорту. Одазив ђака и подршка родитеља за овај вид активности била је значајна. На основу интервјуа који је обављен са координатором Тима за спортско одељење (бр.1772 од 24.10.2018.), могу се набројати препреке које су искрсле у реализацији овог облика фукционалног учења:

- Тешкоће уклапања часова спортског одељења са часовима редовне наставе и ваннаставних активности,
- Тешкоће у ангажовању спољних сарадника (спољни сарадници морају да волонтирају),
- Немогућност одржавања три спортска предмета у пуном формату због недостатка стручњака,
- Нередовност свих ђака спортског одељења, оправдан и неоправдан,
- Необезбеђен сигуран простор за активности спортског одељења (фискултурна сала и учионица),
- Одсуство подршке пројекту од локалне самоуправе (града и општине) као и одсуства подршке од ресорних министарстава,
- Немотивисаност свих наставника физичког васпитања због чињенице да ангажованост у спортском одељењу није укључена у норму часова,
- Разочараност родитеља због немогућности да се испуне све одредбе пројекта: базен, додатна опрема, сагласност ресорног министарства да се предмети спортског одељења уврсте у редован распоред са другим предметима (ђаци би требало да буду у истом одељењу а не сабирани из разних редовних одељења за часове спортског одељења).

Из свега утврђеног може се закључити да је пројекат „Спортско одељење“ имало велики одзив ђака и њихових родитеља. Основни разлог због кога спортско одељење није опстало се налази у одсуству подршке локалне самоуправе (града и општине) али и ресорних министарстава просвете и спорта. Намеће се и закључак да разлог што ове подршке није било лежи у чињеници да пројекат „Спортско одељење“, у самој суштини, није предвиђао

функционално учење већ функционалну наставу која је, како је истакнуто у УВОДУ овог рада, још увек далеко од праксе у нашим школама, односно, наш образовни систем још увек није сазрео и није спреман да подржи функционалну наставу. Ово се може поткрепити са неколико неспорних чињеница:

- Секретаријат за образовање и дечију заштиту одбио је да да позитивно мишљење на Захтев ОШ“Старина Новак“ да, о свом трошку без захватања из буџета, уради базен у просторије школе које су остале празне након измештања котларнице, иако се Секретаријат за имовинско правне послове сагласио, чиме је осујећено формирање „Ђачког спортског центра у ОШ“Старина Новак“, што је предвиђено документом пројекта „Спортско одељење“,
- Забрана запошљавања у просвети, чиме је паралисано питање ангажовања спољњих сарадника, што је предвиђено документом пројекта,
- Немогућност добијања сагласности Школске управе да часови спортских предмета буду равноправни са часовима редовних предмета и да спортско одељење буде посебно одељење са својим одељенским старешином, што је предвиђено документом пројекта.

Из свега произилази да нема основа да се спортско одељење као облик функционалног учења рехабилитује и са извесним изменама и допунама поново активира. Заправо, овако предложен вид функционалног учења је пример који указује на системске слабости нашег образовног система.

4.1.2.Настава у ботаничкој башти „ЈЕВРЕМОВАЦ“

Због међусобно неусаглашених *Закона о јавним набавкама* ("Sl. glasnik RS" br. 124/2012, 14/2015 i 68/2015) и *Закона о основама система образовања и васпитања* ("Sl. glasnik RS" br. 72/2009, 52/2011, 55/2013, 68/2015 i 62/2016), ОШ“Старина Новак“ није могла да на законит начин реализује наставу у природи 2015/16. школске године, па се као компензација за овако настали вакуум наметнула идеја организовања својеврсне наставе у природи у ботаничкој башти „Јевремовац“. Ова идеја директора школе Владе Вучинића прерасла је у прави пројекат који је реализован школске 2015/16. године.

4.1.2.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту*

Осим наведене потребе да се компензује немогућност реализације редовне наставе у природи, разлози за осмишљавање и реализацију оваквог пројекта, због којих га можемо окарактерисати као функционално учење, су били и следећи:

- Савремено схватање градских ботаничких башти је да су оне учионице под отвореним небом с тим што је српска просвета овако важан аспект образовања препознала још пре више од 140 година формирајући ботаничку башту „Јевремовац“,
- Амбијент „Јевремовца“ пружа могућност за извођење наставе, осим предмета који су преко својих појединих наставних јединица уско повезани са природом, и из других предмета као што су српски језик, ликовна култура, слободне активности и сл,
- У условима „Јевремовца“ се много више отварају могућности за корелацију наставних предмета,
- Могућност стицања искуственог знања,
- Према истраживању Стефана Димитријевића, учитеља ОШ“Старина Новак“, чак 49,61% ђака школе „Старина Новак“ никада није посетило ботаничку башту „Јевремовац“,

- Ботаничка башта „Јевремовац“ је у непосредној близин ОШ“Старина Новак“ због чега је лако организовати да ђаци пешице дођу у „Јевремовац“ и врате се у школу, чиме се код ђака гаји култура коришћења установа као што је „Јевремовац“,
- „Јевремовац“ је, као јединица Биолошког факултета Универзитета у Београду, специјализована образовна установа са искуством извођења наставе,
- ОШ“Старина Новак“ је финансијски била способна да трошкове посете „Јевремовцу“ сноси сама и да, на тај начин, ослободи родитеље додатних трошкова (које би за редовну наставу у природи свакако имали) и да постигне још важнији исход: да потпуно изједначи сву децу и не улази у скенирање платежне моћи родитеља.

4.1.2.2.*Реализација и исходи пројекта*

Пројекат наставе у ботаничкој башти „Јевремовац“ одвијао се у три фазе. У првој фази, посете „Јевремовцу“ личиле су на обилазак неког новог парка, шетњу занимљивим природним амбијентом. У овој фази ученици су упознали сваки део ботаничке баште и доживели је као природни амбијент попут школе, што је био добар предуслов за улазак у другу фазу пројекта.

У другој фази, сваки одлазак у „Јевремовац“ био је тематски, са припремом активности у складу са наставним потребама. С обзиром да нису постојала ранија искуства наставе у природу у ботаничкој башти, учитељице су се за сваки одлазак у „Јевремовац“ посебно припремале и при реализацији откривале праве могућности за реализовање многих активности које класична учионица није у могућности да им пружи или бар не у толикој мери као што ботаничка башта може.

Трећа фаза реализације пројекта представља период у коме се настава у природи у „Јевремовцу“ сасвим усталила, прихватила као стандард. Активности су постале креативније и занимљивије због већ нешто стеченог искуства, што је резултирало да је пажња и заинтересованост ђака порасла. Свакако, култура посећивања простора какав је ботаничка башта „Јевремовац“ постала је важан исход пројекта.

Исходе пројекта наставе у природу у ботаничкој башти „Јевремовац“ детаљно је истражио Стефан Димитријевић, учитељ ОШ“Старина Новак“, који је непосредно учествовао у пројекту. О својим резултатима одржао је предавање на „Другом саветовању просветних радника“ на Тари 3-5.јуна 2016. године. Ово предавање публиковано је у „Зборнику радова“ као додатак листа „Новак“ број 8 (ISSN 2466-5193). Према резултатима његовог истраживања, на питање постављено учитељицама *Да ли вам је лакше да одређене наставне јединице презентујете у учионици или ботаничкој башти?* укупно 83,33% определило се за ботаничку башту, док је 16,66% предност дало учионици. Ђаци млађих разреда су такође дали мишљење о овој теми и на питање *Да ли је занимљивије исте лекције учити у ботаничкој башти или у учионици?* укупно 90,03% је одговорило да је у ботаничкој башти, док је учионицу изабрало 9,96% ђака. На изузетну успешност корелације наставних предмета, на пример свет око нас, српски језик и ликовна култура, указује одговор учитељица на питање *Да ли Вам могућност за корелацију предмета више пружа учионица или ботаничка башта?* на које су са 100% изабрале ботаничку башту. Наведена истраживања спроведена су над целокупном ђачком популацијом првог циклуса ОШ“Старина Новак“ (укупно 251 ђак).

Стефан Димитријевић је обавио истраживања и са делом ђака другог циклуса (укупно 131 ђак) како би утврдио да ли постоји расположење у овој популацији да се настава одвија у ботаничкој башти. На питање овим ђацима *Да ли би волео да се настава биологије одржава и у ботаничкој башти?* позитивно је одговорило 90,83%, а негативно се изјаснило 9,16%. Добри резултати наставе у

ботаничкој башти потакли су да наставнице српског језика и веронауке организују део својих часова у „Јевремовцу“. И поред савесне припреме и велике мотивисаности, настава у ботаничкој башти за ђаке другог циклуса није заживела зато што нису могле да се прикупе сагласности родитеља за све ђаке.

Одлични исход пројекта наставе у ботаничкој башти „Јевремовац“ у првом циклусу образовања определили су да се са пројектом настави и наредне школске 2016/17. године. Школа је са „Јевремовцем“ за школску 2015/16. годину потписала уговор о сарадњи којим се обавезала на месечно плаћање „Јевремовцу“ за коришћење простора ботаничке баште, а „Јевремовац“ се обавезао да једном недељно ОШ“Старина Новак“ може одржати наставу у ботаничкој башти. Школа је своје обавезе уредно плаћала али је „Јевремовац“ отказао обнову уговора за 2016/17. школску годину. Правог, утемељеног образложења није било од стране „Јевремовца“.

У овом примеру облика функционалног учења које је престало са радом, испоставља се као узрок прекида реализације пројекта отказивање уговора од стране „Јевремовца“. На овакав узрок не може се утицати. Остаје само нада да ће се у догледној будућности променити руководство „Јевремовца“ које ће имати више разумевања за потребе основне школе. Дакле, испоставља се да, иако је пројекат одлично испланиран и чак потврђен у пракси, могу се појавити разлози прекида примене функционалног учења на које није могуће утицати из позиције школе. Хипотетички може се спекулисати да би локална самоупава или Школска управа могли извршити одређени притисак на „Јевремовац“ како би своја врата отворили за основце али тај механизам, свакако, није дефинисан и остаје у домену апстракције.

4.1.3.Међународни пројекат „СТАРИНА НОВАК – БАБА НОВАК“

Овај пројекат настао је као природна последица отпочињања рада Тима за Музеј школе. Наиме, међу првим великим задацима новооснованог Музеја школе био је утврђивање да ли се у румунском граду Клужу, где је страдао Старина Новак по коме наша школа носи име, заиста налази споменик Старини Новак, једини за који се зна. Тим за музеј је, на основу расположиве литературе и извора о овом споменику, направио план стручне екскурзије и на лицу места утврдио фактичко стање. Успех ове стручне екскурзије довео је до писања пројекта „Старина Новак – Баба Новак“. Пројекат је написао директор школе Влада Вучинић (старина.срб/dokumenta/starina novak – baba novak projekat.pdf) и преведен је на румунски језик. У реализацију пројекта укључиле су се две школе са румунске стране, LICEUL TEHNOLOGIC „TIMOTEI CIPARIU“ Блаж и LICEUL TEHNOLOGIC SPECIAL PENTRU DIFICIJENTI DE AUY CLUJ-NAPOCA Клуж, а са српске стране ОШ“Старина Новак“. Пројекат је у континуитету реализован од школске 2013/14. укупно четири године, након чега је дошло до прекида реализације школске 2017/18. године.

4.1.3.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту*

Овај пројекат је већ школске 2013/14. године имао све карактеристике пројектне наставе па не чуди што се у њему лако могу уочити својства функционалног учења. Циљ пројекта био је представљање лика и дела Старине Новака, а задаци пројекта били су израда ђачких радова свих форми (ликовни, сликовни, вајарски, видео и сл.) о Баба Новаку (румунске школе), и ђачких радова о Старини Новаку (српска школа).

Приликом посете Румунији, обе групе радова је требало приказати у румунској школи у виду тематске изложбе на два језика, румунском и српском. Својства која овај пројекат чине обликом функционалног учења су следећа:

- Индивидуално осмишљавање и израда ђачких радова о Старини Новаку како га виде румунски ђаци, са једне стране, и како га виде српски ђаци, са друге стране,
- Интеракција румунске и српске изложбе о Старини Новаку (непосредно упоређивање, коментари, уочавање разлика итд),
- Припреме за стручну екскурзију у иностранству и сагледавање смисла стручних екскурзија (основцима се пружа прилика да доживе праву стручну екскурзију и упореде је са другим врстама екскурзија),
- Упознавање са спомеником Старини Новаку и сагледавање како Румуни третирају српског јунака,
- Историјски час код јединог споменика Старини Новаку приликом полагања венца,
- Развијање истинског осећања патриотизма на конкретном примеру из историје,
- Упоређивање образовних система Румуније и Србије (ђаци су имали прилике да посете часове румунских школа и да их упореде са нашим).

4.1.3.2.*Реализација и исходи пројекта*

Пројекат је, у све четири године трајања, реализован у две фазе. У првој фази обављао се прави истраживачки рад ђака на тему лика и дела Старине Новака. Овом фазом били су обухваћени сви ђаци који учествују у раду Музеја школе и историјске секције (од 30 до 60 ђака зависно од године). Њихов задатак је био да на папирним паноима димензија (1 x 1,5)m, сачине презентацију српског доживљаја Старине Новака. У овоме су имали подршку наставника историје.

Друга фаза пројекта представљала је стручну екскурзију до два румунска града:

- **Клуж**, где је држан час историје код споменика Старини Новаку и реализована посета партнерској школи *LICEUL TEHNOLOGIC SPECIAL PENTRU DIFICIJENTI DE AUY CLUJ-NAPOCA,*
- **Блаж,** где је у партнерској школи *LICEUL TEHNOLOGIC „TIMOTEI CIPARIU“* постављана, поред румунске презентације, српска презентација Старине Новака донесена из Београда.

Друга фаза пројекта реализована је са мањим бројем ђака него прва због низа ограничења као што су смештај ђака, превоз, исхрана, осигурање итд. сходно чињеници да је ОШ“Старина Новак“ у потпуности финансирала овај пројекат и да је стручна екскурзија за ђаке била бесплатна. У **Табели 2.** која следи приказани су неки подаци о другој фази овог пројекта.

период реализације	***број ђака учесника***	***број наставника учесника***	***учешће осталих***
05-08.12.2013.	10	4	Директор школе, 1 представник ДКЦ-а
08-11.12.2014.	9	5	Директор школе, 2 представника ДКЦ-а
10-14.12.2015.	11	5	Директор школе, преводилац
14-18.12.2016.	10	4	Директор школе, школ.психолог, 2 представника ДКЦ-а

Табела 2.*Друга фаза пројекта „Старина Новак – Баба Новак“*

Позитивни резултати овог пројекта су видљиви из године у годину. Функционално учење дошло је до пуног изражаја, а програм који је дефинисан документом пројекта превазиђен је додатним активностима које је на стручним екскурзијама, као другој фази пројекта, осмишљавала румунска страна у виду посета музејима, културним знаменитостима и оближњим местима важним за румунску културу. Значај Старине Новака за Румунију (свако веће место у Румунији има улицу

именовану по њему) као и велика популарност и у садашњици, били су упечатљиви знаци нашим ђацима да српска историја и култура није само митска већ и стварна и жива. У таквом амбијенту ђаци су имали прилике да науче многе чињенице о својој култури које у редовном школовању можда нису имали прилике, а сасвим сигурно не на овакав начин. То знање су морали да примењују при изради и презентацији изложбе о Старини Новаку. Сарадња са румунском школом је била толико успешна да је румунска школа *LICEUL TEHNOLOGIC „TIMOTEI CIPARIU“* организовала посету нашој школи од 9. до 12.јуна 2016. приликом чега је за њихове наставнике и ђаке, на челу са директором школе, организован посебан план активности који је превазилазио пројекат „Старина Новак – Баба Новак“.

Прекид реализације успешног пројекта наступио је због разлога који није у области струке. Догодило се да је партнерска румунска школа ушла у редован избор директора школе и да дотадашњи директор школе није реизабран. Нова директорка румунске школе није позитивно одговорила на наш позив за наставак сарадње и дошло је до прекида активности у школској 2017/18. години. Дакле, испоставило се да разлог за прекид реализације конкретног примера функционалног учења не мора бити ни субјективан, ни објективан, да конкретан облик функционалног учења може испуњавати све предвиђене образовно-васпитне предпоставке а да до испуњења ипак не дође. У конкретном случају примена описаног облика функционалног учења директно је зависила од персоналног решења директора школе. Разлог за обуставу функционалног учења је у овом примеру сасвим конкретан. Али, овај разлог није непремостив, односно, основано је предпоставити да се, уз додатна појашњења пројекта и изношења четворогодишњег искуства, са новим руководством партнерске румунске школе постигне разјашњење и, привремно суспендован пројекат, поново оживи. Јер, свакако уздржаност румунске школе није уследила због тога што је пројекат лош (доказао је своју вредност у четири године реализације), већ зато што, највероватније, ново руководство румунске школе нема све релевантне информације за одлучивање.

4.2.ГРУПА ОБЛИКА ФУНЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА КОЈА СЕ ЈОШ УВЕК ПРИМЕЊУЈЕ

Истраживања у овом раду спорovођена су у току календарске 2018. године па ће се у ову групу облика функционалног учења уврстити они примери чија реализација није престала школске 2017/18. године и предвиђена је за даљу реализацију и у школској 2018/19. години *Годишњим планом рада школе*. У овим примерима беспредметно је анализирати узроке прекида примене функционалног учења јер није дошло до престанка примене. Због тога, у примерима где је могуће, анализираће се највеће препреке у реализацији и евентуални потенцијални узроци прекида примене конкретног облика функционалног учења.

4.2.1.Музеј школе „Старина Новак“

Музеј школе „Старина Новак“ основан је 24.11.2011. године као израз потребе да се девет деценија искуства школе ставе у функцију наставе. У документу овог пројекта истиче се да је Музеј школе неопходност јер је дуг и богат живот школе нагомилао временске слојеве у којима је огромна количина грађе, драгоцене за употпуњавање слике једног народа и друштва; потреба да се сакупљање и чување, али у највећој мери коришћење поменуте грађе организује преко органа који би се само томе посветио (старина.срб/muzej.htm).

4.2.1.1.*Манифестовање функционалног учења у раду Музеја школе*

Музеј је предвиђен као простор у оквиру кога ће ђаци добити прилику да осмишљавају садржаје, припремају их и презентују. Музеји су много пре школа пружили широк дијапазон знања широкој популацији, будући да су званичне школе биле доступне веома уском кругу привилегованих

(„Музеј школе као услов за функционално учење“, Слободан Рудић, *Друго Саветовање просветних радника* 3-5.јун 2016. Тара). Разлози за оснивање Музеја школе могу се набројати уз напомену да се пошло од концепта савременог гледања на музеј:

- *Музеји су много пре школа почели да примењују методе учења које воде одбацивању репродуктивног и стицању функционалног знања,*
- *Модерни музеји уводе интеракцију са посетиоцима,*
- *Музеји спајају когнитивно учење са емпиријским доживљајем,*
- *Знања стечена у музеју су трајна и функционална,*
- *Пракса да ђаци могу да остваре непосредан контакт са изложеним предметима (знања прелазе са теоријског на употребљиво),*
- *Музеј је далеко пријемчивије место за стицање знања од самих учионица,*
- *У Музеју ђаци истражују, осмишљавају, израђују и презентују (теоријска знања претварају у функционална).*

Музеј је од великог значаја и наставницима због, поред осталих, и следећих разлога:

- *Пружа могућност превазилажења проблема који су у редовној настави тешко решиви,*
- *Пружа стручну слободу која је у редовној настави осујећена,*
- *Превазилази се недостатак времена за обраду појединих садржаја,*
- *Пружа могућност да се наставник потпуно посвети ђацима који показују посебна интересовања.*

4.2.1.2.*Реализација и исходи пројекта*

Музеј школе „Старина Новак“ функционише непрестано од школске 2011/12. године и непрекидна је активност током целе школске године. У свом раду припремио је и објавио две књиге о лику и делу Старине Новака:

1. **Старина Новак – историјска личност и епски јунак,** Милош Пекић, 2017.
2. **Боже мили да чудна јунака,** Милош Пекић, 2018.

Ђаци су били ангажовани у свим фазама припреме књига, чак су израдили и илустрације које су у књигама објављене.

Најважнија активност Музеја је припрема изложби. За потребе излагања поставки школа је хол школе претворила у изложбени простор са хоризонталним и вертикалним витринама тако да су изложбе доступне не само ђацима и наставницима него и родитељима али и свима који крче у школу. У **Табели 3.** која следи приказани су неки подаци о исходима рада Музеја за последње четири школске године који се односе на изложбе.

школска година	*Број изложби*	*Број ђака ангажованих на изради изложби*
2014/15.	6	50
2015/16.	4	30
2016/17.	6	60
2017/18.	6	60

Табела 3.*Изложбе израђене у Музеју школе*

4.2.1.3.*Препреке у реализацији*

О тешкоћама и пропустима које су уочене у активностима које спроводи Музеј школе, детаљно је говорио наставник историје Слободан Рудић на *Другом Саветовању просветних радника* одржаном од 3. до 5.јуна 2016. на Тари (*Зборник уводних реферата са стручним расправама,* „Новак“ број 8, новембар 2016, ISSN 2466-5193). У свом излагању, наставник Рудић износи да је Музеј школе привилегија коју ОШ“Старина Новак“ има али која, по његовој оцени, у пракси није

препозната у довољној мери. Као разлог за то Рудић износи чињеницу да је у раду Музеја школе изузетно ангажован само један наставник историје (није мислио на себе) и да треба укључити много више наставника. Такође, наставник Рудић указује да Музеј школе својим досадашњим радом претендује да постане само историјски музеј, истичући да Музеј школе треба да буде и историјски музеј али не само то. Закључује да улога Музеја може бити много већа у животу школе и свих појединачно, како наставника тако и ученика. Указује на потенцијалну опасност да експонати који се чувају у Музеју буду само складиштени и подсећа да Музеј чине и наставници који ту опасност могу осујетити.

4.2.1.4.*Мере за унапређивање активности Музеја школе*

Објективно сагледавање тешкоћа које има овај облик функционалног учења пресудна су смерница у којим сегментима треба деловати ради унапређивања рада Музеја школе. При томе треба имати у виду да пракса потврђује чињеницу да су сви облици функционалног учења позиционирани у ваннаставним активностима па и активност Музеја школе. Ова околност битно утиче на ангажовање наставника у активности Музеја школе али и на број ђака који редовно делују у Музеју током целе школске године. Измештање активности из учионице у амбијент Музеја школе је важан предуслов функционалног учења али носи опасност да га ђаци доживе као избегавање редовне наставе. Ова опасност се може предупредити добрим и занимљивим осмишљавањем активности у Музеју школе. Пракса показује да је у минулим годинама Музеј школе успевао да избегне ову опасност.

Релативно мали број наставника који су перманентно укључени у активности Музеја школе произилази из чињенице да су сви облици функционалног учења заступљени искључиво у ваннаставним активностима. Овај проблем ублажава се формалним мерама као што су прописивање Тима за Музеј школе у коме су по налогу директора школе распоређени конкретни наставници са обавезом спровођења плана рада Музеја школе. Такође, Музеј школе се укључује у заједничке активности одељенских већа или секција, најчешће приликом прослава и обележавања важних догађаја што у одређеним периодима школске године знатно повећава број наставника активно укључених у рад Музеја школе. Као пример може се навести да је сарадња Музеја школе са „Радио Новаком“ дала у минулом периоду добре исходе и у вези са применом функционалног учења (стварање радијског програма са историјским темама), и у вези са релативно великим бројем ђака који добровољно узимају учешће у активностима.

Реални потенцијални ризици да Музеј школе престане са радом нису уочени и овај облик функционалног учења, према свему судећи, има добру перспективу. Као потврда овакве констатације стоји и чињеница да је школи “Старина Новак“ од стране ЗУОВ-а одобрен програм обавезног стручног усавршавања наставника под називом „Музеј школе у редовној и изборној настави“ (каталошки број 228). На тај начин створени су предуслови да и друге школе примене овај облик функционалног учења.

4.2.2.Пројекат двојезичне наставе на енглеском и српском језику

Пројекат двојезичне наставе на енглеском и српском језику спроводи се у ОШ“Старина Новак“ од школске 2006/07. године. Тренутно је ОШ“Старина Новак“ једина основна школа у Београду која спроводи овај пројекат.

Овај пројекат једини је пример који сам истраживао а да је пројектован као настава. Због важности ове чињенице, иако излази из теме овог рада, ипак ће укратко бити набројане најважније одлике због којих овај пример спада у функционалну наставу а не у функционално учење:

- *За извођење двојезичне наставе формира се посебно двојезично одељење у складу са законском регулативом,*
- *Двојезично одељење има посебног одељенског старешину*

- *Школа сама одређује који предмети ће ући у двојезичну наставу,*
- *Школа сама одређује наставнике који спроводе двојезичну наставу,*
- *Распоред часова двојезичног одељења саставни је део распореда часова школе,*
- *За ђаке двојезичног одељења важе све одредбе које важе и за све друге ђаке школе.*

Двојезична настава је пројектована као функционална настава а не функционално учење али је ипак сврстана у овај рад који истражује ваннаставе активности јер двојезичну наставу прати велики број ваннаставних активности које представљају функционално учење а које се не би спроводило да нема двојезичне наставе. Од ових активности, пратећих двојезичној настави, треба навести:

- *Школа остварује сарадњу са Интернационалном школом у Београду у виду великог броја заједничких ваннаставних активности које се спроводе у тој школи,*
- *У ОШ„Старина Новак“ се реализују разноврсне ваннаставне активности („Ирско вече“, „Британско вече“, „Аустралијско вече“ и сл.),*
- *Израда семинарских радова коришћењем стране стручне литературе и интернета,*
- *Мултимедијалне презентације, које су радови самих ученика,*
- *школа остварује сардњу и са Британским саветом,*
- *„Недеља размене“ са једном холандском школом.*

Због свега изнетог, а због раније дефинисане теме рада, у овом раду неће бити анализиран сам пројекат двојезичне наставе већ ваннаставне активности које су пратеће двојезичној настави. У овим пратећим активностима истражиће се функционално учење.

4.2.2.1.*Манифестовање функционалног учења у пратећим ваннаставним активностима пројекта двојезичне наставе на енглеском и српском језику*

Најзначајнија активност у овом облику функционалног учења је „Тематско вече“. У „*Елаборату о извођењу двојезичне наставе на енглеском и српском језику*“ (старина.срб/dokumenta/dvojezicnanastava/elaborat dvojezicnoj nastav 2018.pdf) износи се прецизна одредница овог облика функционалног учења:

> *Ове „вечери“ су посвећене култури, традицији, историји, језику земаља у којима се енглески језик говори као матерњи. Ученици двојезичних одељења обављају самостални истрживачки рад (првенствено путем Интернета), а затим припремају мултимедијалне презентације, у пару или групи, које заједнички повезују у драмске целине, уз малу помоћ и велику подршку професора двојезичног тима.*

Тематске вечери могу бити организоване у ОШ“Старина Новак“ али могу бити организоване и у Интернационалној школи у Београду приликом гостовања наших ђака. У оба случаја ђаци су у позицији примене, не само знања енглеског језика, већ и прикупљених знања о земљи енглеског говорног подручја која је предмет вечери. Ова чињеница представља неспорну манифестацију функционалног учења.

Остале активности у овом домену су:

- *гостовања у Интернационалној школи поводом манифестације „Дан планете Земље“,*
- *учешће на свечаности поводом Дана Уједињених Нација,*
- *учешће ученика на традиционалном кросу који Инернеционална школа организује сваког 07. октобра,*
- *Организовање приредбе поводом манифестације „Радост Европе“ уз посету наставника и ученика из Интернационалне школе,*

– *Организовање „Новогодишње радионице“ којима присуствује група ученика из Интернационалне школе, узраста од 6 до 12 година и њихово гостовање у одељењима од првог до четвртог разреда.*

4.2.2.2.*Реализација и исходи*

Упркос већ изнетој чињеници да је двојезична настава пројектована као функционална настава а не функционално учење, произилази да је већи број елемента функционалног учења ипак смештен у ваннаставним активностима који прате двојезичну наставу него у самој настави. Две важне чињенице су очигледне:

– *Ваннаставне активности не би постојале без двојезичне наставе а самим тим ни функционално учење,*
– *Двојезична настава базирана је искључиво на учењу енглеског језика, односно, озбиљно укључивање у право функционално учење ђаци доживљавају тек у ваннаставним активностима.*

У **Табели 4.** рриказани су подаци о броју ђака који су учествовали у пројекту двојезичне наставе у периоду од школске 2014/15. године до 2017/18. године.

Школска година	**2014/15.**	**2015/16.**	**2016/17.**	**2017/18.**
Број ђака у двојезичној настави	**33**	**33**	**28**	**32**

Табела 4.*Учешће ђака у двојезичној настави*

Ђаци који су укључени у двојезичну наставу распоређени су у једно одељење седмог разреда и једно одељење осмог разреда. Важно је напоменути да због формално-правних разлога двојезична настава се одвијала факултативно 2016/17. у облику „*Клуба за двојезичну наставу*“, односно, ове школске године ресорно министарство није одобрило формирање засебних двојезичних одељења.

4.2.2.3.*Тешкоће у реализацији и мере за унапређење пројекта*

Највећи проблем у извођењу двојезичне наставе у читавом периоду од почетка спровођења 2006. године, настао је школске 2016/2017. године одлуком ресорног министарства да не дозволи извођење двојезичне наставе за ту школску годину. Према тада новом правилнику који уређује начин спровођења двојезичне наставе (*Правилник о ближим условима за остваривање двојезичне наставе* СГ РС 105/2015 и 50/60) промењена је установа коју овај правилник предвиђа за утврђивање нива знања енглеског језика наставника. Како су постојећи наставници који су до тада спроводили двојезичну наставу имали сертификат о нивоу знања енглеског језика по старом правилнику, а како није било времена и финансијских средстава да се организује прибављање сетификата од нове установе коју нови правилник прописује, ресорно министарство је обзнанило да наставници ОШ“Старина Новак“ који су у том тренутку већ 10 година спроводили двојезичну наставу у ОШ“Старина Новак“ не испуњавају потребан ниво знања енглеског језика. На овај начин целој генерацији ђака ускраћен је овај вид функционалног учења. ОШ“Старина Новак“ је као компензацију ђацима организовала школске 2016/17. године *Клуб за двојезичну наставу* који је спровео двојезичну наставу као ваннаставну активност. Исходи оваквог начина рада показали су се као добри, а доказ добрих резултата двојезичне наставе као ваннаставне активности налази се у евалуацију партнерске школе из Холандије Sint-Janscollege, Hoensbroek, у којој се наводи:

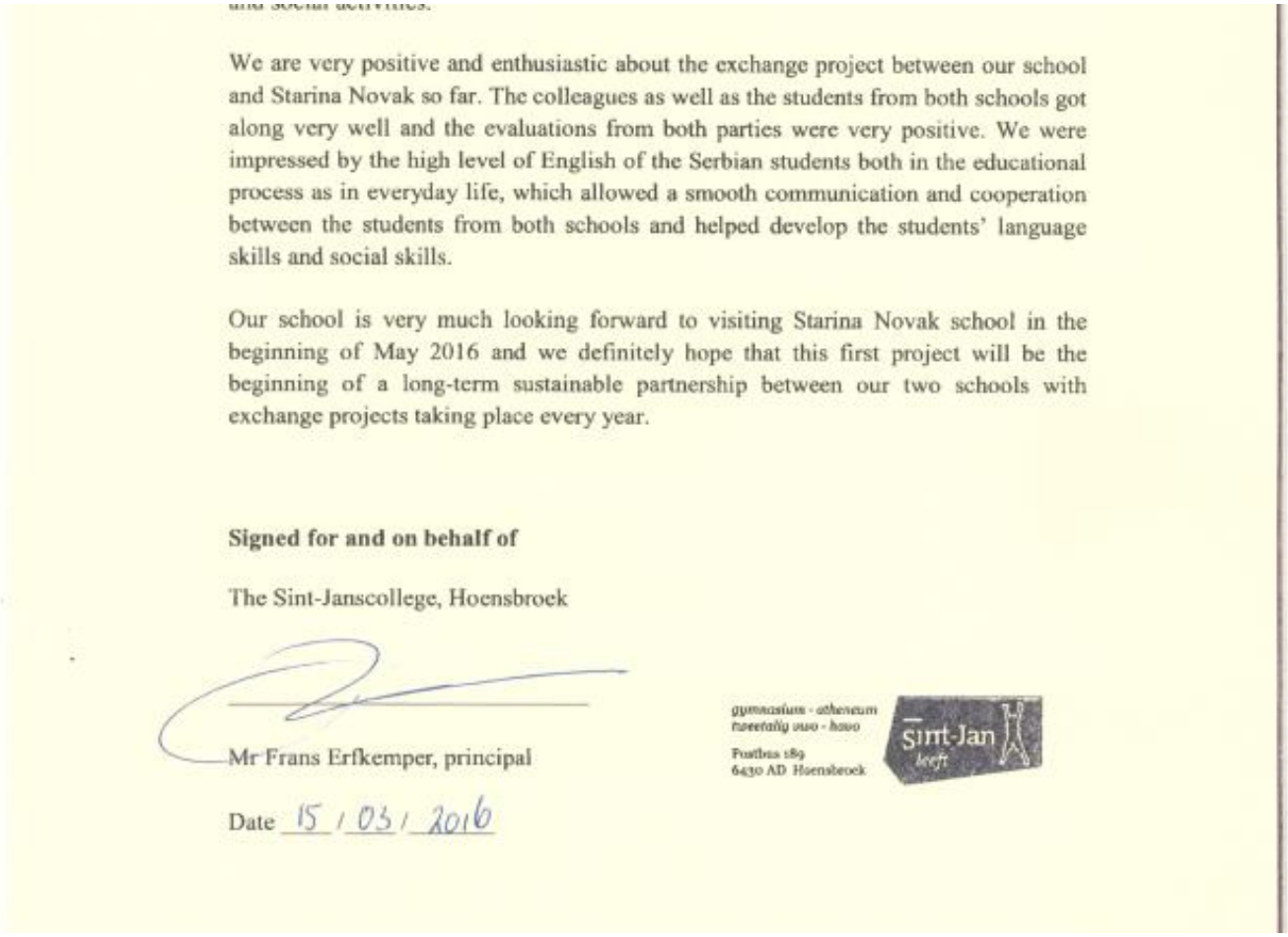

We are very positive and enthusiastic about the exchange project between our school and Starina Novak so far. The colleagues as well as the students from both schools got along very well and the evaluations from both parties were very positive. We were impressed by the high level of English of the Serbian students both in the educational process as in everyday life, which allowed a smooth communication and cooperation between the students from both schools and helped develop the students' language skills and social skills.

Our school is very much looking forward to visiting Starina Novak school in the beginning of May 2016 and we definitely hope that this first project will be the beginning of a long-term sustainable partnership between our two schools with exchange projects taking place every year.

Signed for and on behalf of

The Sint-Janscollege, Hoensbroek

Mr Frans Erfkemper, principal

Date 15 / 03 / 2016

gymnasium - atheneum
tweetalig vwo - havo
Postbus 189
6430 AD Hoensbroek

Sint-Jan
hoeft

Факсимил 1.*Део евалуације коју је урадила* ***Sint-Janscollege, Hoensbroek***

Ова евалуација сачињена је исте школске године у којој је наше ресорно министарство ускратило целој генерацији ђака спровођење двојезичне наставе. Заправо, висок ниво енглеског језика код ђака ОШ“Старина Новак“ резултат је ваннаставних активности које је спроводио *Клуб за двојезичну наставу*. У негативне последице које су уследиле због суспендовања двојезичне наставе од стране ресорног министарства могу се навести и одустајање једног наставника од даљег учешћа у двојезичној настави. Наиме, наставник физичког васпитања се повукао из двојезичне наставе разочаран поступањем ресорног министарства. Школа није имала другог наставника који га је могао наследити и двојезична настава је, када је ресорно министарство повукло забрану, обновила рад школске 2017/18. године али осиромашена за један наставни предмет на енглеском језику. У вези са наставницима двојезичне наставе треба истаћи околности које негативно утичу на спровођење двојезичне наставе:

- *Додатне припреме и активности неопходне за успешно спровођење двојезичне наставе не признају се као део фонда часова наставника,*
- *Учешће наставника у двојезичној настави је потпуно добровољно и волонтерско и наставник може у било ком тренутку да напусти двојезичу наставу што моментално доводи до урушавања овог облика наставе,*
- *Сертификат наставника, којим се доказује његов ниво познавања енглеског језика, прибавља се о трошку школе или наставника, односно, ресорно министарство није регулисало начин финансирања овог облика стручног усавршавања иако га је прописало као обавезно,*
- *За наставнике у двојезичној настави се не организују никакве додатне обуке и стручна усавршавања од стране ресорног министарства,*

– *Оцена рада наставника у двојезичној настави од стране ресорног министарства своди се само на проверу доследне примене формално-правне регулативе прописане одговарајућим правилником, због чега наставници немају повратну информацију о свом раду .*

У вези са функционалним учењем, значајнију улогу има вананаставна активност а не пројектована двојезична настава. Један од доказа за ово је описани случај организовања *Клуба за двојезичну наставу* као носиоца ванастaвних активности уместо пројектоване двојезичне наставе на српском и енглеском језику. Ово откриће се, такође, може објаснити и чињеницом да ваннаставна активност има више слободе у сваком погледу: по избору тема, по трајању, по динамици, по потребама и афинетитема ђака итд, па се на оптималан начин може прилагодити стварним потребама и могућностима ђака. За ефикасно спровођење функционалног учења неопходна је истинска мотивисаност ђака и наставника а она се у пракси показала да се ствара не у редовној двојезичној настави него у ваннаставним активностима које прате двојезичну наставу. Произилази да је, и у овом примеру као и у предходно анализираним, пројекат двојезичне наставе, као вид функционалне наставе, недовољан оквир за потпуну примену функционалног учења, односно, да се суштинско функционално учење реализује, пре свега, у ваннаставним активностима. Ипак, пројекат двојезичне наставе је оптималан оквир јер омогућава учење енглеског језика пуном снагом. Тек њиховом синергијом постиже се највећа корист за ђаке.

4.2.3.Клизање за ђаке првог циклуса

Као одговор на чињеницу да се ОШ“Старина Новак“ налази у строгом градском ткиву, у центру града, да нема зелене површине школског дворишта за несметане физичке активности и игру ђака, наметнула се потреба за додатним, нестандардним осмишљавањем простора за физичке активности ђака ОШ“Старина Новак“. Близина ледене дворане СРЦ „Ташмајдан“ била је околност која је омогућила да се ђаци организовано укључе у атрактивну физичку активност, клизање. Неорганизовано, спорадично, ОШ“Старина Новак“ упражњавала је одласке на клизање у ранијем периоду али је тек од 2011. године, школа свеобухватно организовала за сва одељења првог циклуса клизање једном недељно у леденој дворани СРЦ „Ташмајдан“ као обавезну активност за све ђаке првог циклуса. Ова активност је бесплатна за све ђаке, односно, трошкове коришћења ледене дворане подмирује ОШ“Старина Новак“ из сопствених средстава и родитељи немају никаквих трошкова.

4.2.3.1.*Манифестовање функционалног учења у организованом одласку на клизање*

Клизање је спорт за децу који је подстицајан за развој специфичних способности детета, а пре свега динамичке равнотеже кроз навикавање на клизаву површину и контролу тела при различитим брзинама и различитим облицима кретања.Клизање је вештина коју сви лако могу да науче, али је најбитније када се заволи још у детињству.Сматра се да прве кораке на леду деца могу да направе са две или три године, а већ са четири године спремни су за школу клизања, мада није касно ни ако почну са седам или осам година, што показује и наша пракса. Наиме већина наших ученика је први пут стало на клизаљке организованим одласком на клизалиште са својим учитељима. Први пут на клизању 46% ученика је било са школом, док је 53% њих било на клизаљкама и леду и пре одласка на клизање са школом. Клизање је одлична физичка активност јер:

– *побољшава равнотежу и координацију покрета*
– *утиче на потрошњу калорија*
– *развија аеробну способност*

Осим свега наведеног, клизање деци пружа и добру забаву, односно, ствара здрав амбијент за

дружење са друговима из одељења и школе. Оно што је јако важно је да се кроз ту забаву деца осамостаљују, а подстиче се њихова социјализација на начин који искључује напетости и стрес. Не треба занемарити чињеницу да су одласци на клизање и премештање једног дела наставе из школе на клизалиште освежење код ученика и један мали али снажан сегмент који деци школовање чини лепшим. Такође, организован пешачењем у организованом стројевом поретку, до ледене дворане и назад до школе у пратњи учитељица, за млађе ђаке представља важно оспособљавање за кретање градом и много доприноси култури понашања на јавним местима.

4.2.3.2.*Реализација и исходи*

Истраживањем овог облика функционалног учења обухваћени су сви ученици другог, трећег, четвртог, петог и шестог разреда. Обухваћено је укупно 325 ђака, што чини 60% целокупне популације. Овако значај узорак у истраживању дозвољава доношење закључака на нивоу ОШ“Старина Новак“. Инструмент који је коришћен је анонимна анкета.

Ученицима је постављено питање *Да ли би волео/ла да и у старијим разредима у оквиру наставе идеш на клизање?* на које је чак 82,7% одговорило са *ДА* док је 17,2% дало одричан одговор. Исход овог истраживања преточен је у праксу па је од ове 2018/19. школске године спојена жеља ђака са системским новинама у физичком васпитању петог и шестог разреда, па је од ове школске године организовано и обезбеђено одлажење на клизање у оквиру изабраног спорта, и ученицима петог и шестог разреда.

Даља истраживања такође дају веома занимљиве резултате. Деца дају различите одговоре на питање *Због чега волиш да идеш на клизање?* Међутим највише њих воли да иде наклизање зато што им је тамо забавно (њих 41,42%), зато што воле да клизају (њих 22,85%), због дружења (њих 12,85%), због играња (5,23%), поред осталих одговора са мањим процентуалним учешћем.

Извршена су истраживања и у ужем оквиру, односно, у оквиру који не ставља клизање као алтернативу неком другом сегменту наставе него га ставља у оквир физичког васпитања. У том смислу на питање *У зимском периоду да ли ти је занимљивији час физичког или час клизања?* за клизалиште се изјаснило 72,3% ученика док се њих 27,7% определило за фискултурну салу.

Резултати истраживања овог облика функционалног учења показују да клизање подстиче физичке активности ђака. Такође, важна је чињеница да се клизањем постиже неопходна премиса функционалног учења – мотивисаност ђака да се укључе у овај облик функционалног учења.

4.2.4.Пливање за ђаке другог циклуса

Близина школи олимпијског базена СРЦ „Ташмајдан“ искоришћена је да се физичке активности ђака обоготе овим садржајем. Организовано спровођење пливање ђака ОШ“Старина Новак“ вероватно је најстарији пример континуриног функционалног учења јер, без пауза, сеже деценијама уназад. Тачан датум или школску годину почетка са активним пливањем ђака ОШ“Старина Новак“ није могуће одредити али је неспорно да је у питању вишедеценијска пракса.

4.2.4.1.*Манифестовање функционалног учења у организованом одласку на пливање*

Након завршетка првог циклуса, ђаци у другом циклусу основног образовања почињу са физичком активношћу пливање. Реализација пливања је спровођена у различитим формама, у складу са актуелном правном регулативом: као *изабрани спорт пливање*, као месечна *обавезна физичка*

активност. Стручни разлози за вођење ђака на пливање су бројни (*Физичка развијеност и физичке способности деце основношколског узраста,* мр Александра Санадер, РЗС, Бгд 2009):

1. *ОШ Старина Новак је изразито урбана школа, опасана градском гужвом, са мало зелене површине и простора за слободне физичке активности деце због чега су ђаци природно усмерени ка школи која има обавезу да им обезбеди недостатак простора за неопходне физичке и спортске активности.*
2. *Истраживања показују да преко 70% малишана у свету има проблем са прекомерном телесном тежином и да се сваке године тај проценат увећава,*
3. *већина деце има проблеме са кривом кичмом, равним стопалима и превеликом тежином,*
4. *Деца дневно проводе чак три-четири сата испред ТВ екрана и компјутера, а стручњаци тврде да је сат времена физичке активности дневно минимум који је потребан деци како би се правилно развијала,*
5. *физичка активност обезбеђује бољу кондицију и координацију,*
6. *физичка активност побољшање памћења и правилно развијање дечјег мозга,*
7. *деца чак и боље уче када то раде уз неку физичку активност,*
8. *развијају се снага, равнотежа, когнитивне способности, самопоштовање, побошљава "мождана хемија" и развија мишљење,*
9. *физички активна деца имају више успеха, лакше савладавају и природне и друштвене науке,*
10. *У поређењу са резултатима деце основношколског узраста из других европских земаља, евидентно је да су наши основношколци испод просека у оквиру већине резултата који карактеришу физичке способности обухваћене „ЕУРОФИТ" батеријом тестова.*

Набројани разлози поткрепљују оправданост одлуке ОШ"Старина Новак" да организује пливање за своје ђаке другог циклуса. Важно је поменути да се, због техничких организационих разлога, пливање организује у супротној смени од наставе што за последицу има стварање радне навике код ђака да додатно планирају своје време и обавезе. Такође, код ђака се гаји и утврђује култура одласка и коришћења великих спортских објеката, односно, ђаци се оспособљавају да користе велике спортске објекте какав је олимписки базен РСЦ „Ташмајдан". Све набројано су довољни разлози због којих се пројекат организованог одласка на пливање за ђаке другог циклуса може оценити као функционално учење.

4.2.4.2.*Реализација и исходи*

У **Табели 5.** приказани су подаци о броју ђака који су обухваћени пливањем у периоду од 2014/15. до 2017/18. школске године.

Школска година	**2014/15.**	**2015/16.**	**2016/17.**	**2017/18.**
Број одељења	3	4	2	5
Број ђака	72	96	49	124

Табела 5.*Број ђака другог циклуса обухваћених пливањем*

Одлазак на пливање за ђаке другог циклуса ОШ"Старина Новак" је бесплатно, односно, трошкове закупа базена сноси ОШ"Старина Новак" и родитељи ђака немају никакве трошкове због одласка њихове деце на базен. Подаци у **Табели 5.** показују да постоји осциловање броја ђака који су обухваћени пливањем и да се показатељи приближно крећу око три одељења по једној школској години. Ово осциловање се може објаснити са неколико фактора:

- *Пливање је било понуђено ђацима као изабрани спорт због чега један део ђака, који су се определили за други спорт, није могао да има пливање,*

- *Ниједан од наставника физичког васпитања, који воде ђаке на базен, нема у ОШ“Старина Новак“ пуну норму часова па се њихови распореди часова морају додатно уклапати у распоред часова и друге школе и распоред коришћења базена,*
- *Немогућност бирања термина коришћења базена, односно, СРЦ „Ташмајдан“ диктира школи које термине може користити,*
- *Учешће значајног броја ђака у другим ваннаставним активностима (музичке школе, културно-уметничка друштва, спортске организације итд) што онемогућава уклапање ових активности са терминима одласка на базен, а због чега се такви ђаци не определе за пливање.*

Повећање броја ђака који иду на пливање у 2017/18. школској години, последица су увођења новине у образовању која предвиђа обавезну физичку активност на месечном нивоу. С обзиром да обавезна физичка активност није изборна и да је ђаци не могу алтернативно самоопредељењем избећи, повећао се број ђака другог циклуса који иду на базен.

4.2.4.3.*Унапређење пројекта и тешкоће у реализацији*

Пливање за ђаке другог циклуса траје више деценија што значи да је ова активност у пракси показала своју виталност, односно, да постоји довољан број неопходних предуслова да се она одржи као трајна тековина. ОШ“Старина Новак“ нема финансијску подршку ГО Палилула и Секретаријата за образовање и дечију заштиту, нити Секретаријата за спорт и омладину, што може бити потенцијални ризик да, због евентуалног престанка прилива сопствених средстава школе, престане реализација пливања. Мањи потенцијални ризик који угрожава овај облик функционалног учења представљају тешкоће проистекле из чињенице да ниједан од пет наставника физичког васпитања ОШ“Старина Новак“ није са укрупњеном пуном нормом часова због чега искрсавају проблеми при прављењу распореда часова. И поред свих потенцијалних ризика, може се закључити да пливање ђака другог циклуса није угрожено докле год је ОШ“Старина Новак“ кадра да обезбеди сопствена средства за закуп базена.

Унапређење овог облика функционалног учења предвиђено је идејним пројектом уградње базена димензија (10x5)m у празан напуштен простор бивше котларнице ОШ“Старина Новак“ који има чак два нивоа. Уградњом базена формирао би се *Ђачки спортски центар* са, поред осталог, затвореним базеном у самој школи што би омогућило далеко већи број термина за пливање, односно, укључење у пливање максималног броја ђака ОШ“Старина Новак“ без ограничења узраста. Детаљи *Ђачког спортског центра* описани су у документу пројекта *Спортско одељење* о коме је већ било речи. Описане мере за унапређење активности у вези са пливањем осујећене су због негативног мишљења Секретаријата за образовање и дечију заштиту према пројекту уградње базена иако је Секретаријат за имовинско правне послове имао позитивно мишљење и био спреман да изда своју сагласност.

4.2.5.Школски лист „Новак“

Лист ОШ“Старина Новак“ под именом „Новак“ каталогизован је као публикација у Народној библиотеци Србије и има свој Међународни стандардни број за серијске публикације (ISSN): 2466-5193. Објављује се два пута годишње у пуном колору, на кунздрук папиру, а до краја школске 2017/18. године, одштампано је 11 бројева. Први број, у електронском издању, изашао је на школском сајту 2011. године, а први штампани број објављен је 2013. године. Као прилог листа објављује се „Новак додатак“ у виду кога су објављене две књиге о Старини Новаку, „Литерарни додатак“ (збирка ђачких радова), три „Зборника стручних радова“ са Саветовања просветних радника. У **Табели 6.** приказани су основни подаци о листу „Новак“ који су издати у Народној библиотеци Србије.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

373.3/.4

НОВАК : лист основне школе "Старина Новак" / главни и одговорни уредник Влада Вучинић ; главни уредник Марија Марковић. - 2013, бр. 3 (мај)-
. - Београд : Основна школа "Старина Новак", 2013- (Београд : Плус). - 30 cm

Два пута годишње. - Преузима нумерацију електронског изд.
ISSN 2466-5193 = Новак (Београд)
COBISS.SR-ID 227170572

Табела 5.*Каталогизација листа „Новак“*

Концепција листа „Новак“ подразумева не само теме из живота основне школе „Старина Новак“ него прати и анализира све актуелне просветарске теме. Лист „Новак“ највише пажње посвећује непосредним активностима ОШ“Старина Новак“. С обзиром да школа не може егзистирати без утицаја и интеракције са спољним светом, „Новак“ објављује радове по следећем приоритету: 1.непосредне активности ОШ“Старина Новак“; 2.активности ОШ“Старина Новак“ са школама ГО Палилула; 3.место ОШ“Старина Новак“ у Школској управи Београда; 4.ниво целокупног образовног система Србије; 5.ОШ“Старина Новак“ на међународној сцени. Набројани оквири, као тематске области, стоје у међусобном односу концентричних кругова. На **Схеми 1.** приказани су оквири чији однос приказује општу концепцију листа „Новак“.

Схема 1.*Оквири концепта листа „Новак“*

Приказана схема показује да су текстови листа „Новак“ сконцентрисани на живот ОШ“Старина Новак“ али да су заступљени и догађаји који се тичу образовања на нивоу општине, града, читавог образовног система али и догађаја из света. Оваквим концептом предвиђена је заступљеност тема из ових области. Због тога се у листу „Новак“ обрађују, не само теме из ђачког живота, него и теме из области образовања и васпитања у уже стручном смислу. „Новак“ извештава

али пружа и извесне коментаре и предлоге за размишљање свим нивоима у систему образовања Србије.

4.2.5.1.*Манифестовање функционалног учења у активностима листа „Новак“*

У активностима припреме за објављивање и штампу сваког новог броја листа „Новак“ ђаци су ангажовани у свим сегментима активности осим техничке припреме за штампу и саме штампе. Ђаци су у прилици да пишу репортаже о најразличитијим догађајима из живота школе. При томе се стављају у позицију у којој морају показати велику креативност, морају применити много од својих знања али тако да се њихов рад уклопи у укупну концепцију броја. Ђаци се ангажују, сем извештавања, и за фотографисање догађаја и уклапања тих фотографија са текстом. Ангажују се за писање литерарних радова али и за цртање илустрација како за текстове листа тако и за књиге које су објављиване као „Новак додатак“. С обзиром да читав посао није шаблонски и поред одређених правила, а да, са друге стране, има озбиљних техничких ограничења у виду тема али и дужини штива, ђаци су при припреми новог броја „Новака“ стављени у ситуацију да примењују своје знање и вештине, односно, због надзора и помоћи у раду од стране наставника, ђаци су стављени у ситуацију истинског функционалног учења. Овај пример функционалног учења има мажда најупечатљивији резултат ђачких активности. Такође, слобода ђачке активности није ограничена временом и местом, а врло мало и тематском облашћу. Од изузетне је важности нагласити да ђаци, осим могућности сопствене афирмације, имају прилику да посматрајући своје наставнике како на делу примењују многе елементе онога што су их у редовној настави учили. Сумативно, функционално учење постоји због тога што ђаци:

- *Уче се посматрању појава са циљем састављања репортажа,*
- *Уче се правилима састављања текста на задату тему,*
- *Уче се примени свог знања правописа и граматике,*
- *Уче се радној дисциплини и тимском раду,*
- *Уче се планирању и предвиђању,*
- *Уче се да деле успех или неуспех сваког новог броја листа.*

Корисно је навести да објављени радови ђака остају као трајна добра, видљиви плодови ђачког рада, који су доступни свим генерацијама читалаца без обзира да ли су у Србији или ван ње, и без обзира да ли су савременици или ће се са њима упознати тек у будућност. Такође, ови радови могу бити веома кориси за праћење напредовања сваког од ђака који учествује у настајању новог броја листа „Новак“.

4.2.5.2.*Реализација и исходи*

Штампање листа „Новак“ у потпуности финансира ОШ“Старина Новак“ из сопствених средстава у тиражу од 300 примерака са исто толико примерака „Новака додатка“. Бројеви „Новака“ се не продају већ раздељују као бесплатни примерци школског листа. Све основне школе ГО Палилуле (18 основних школа) редовно добијају сваки број листа. Примерак „Новака“ се доставља ГО Палилула, Школској управи Београд, Секретаријату за образовање и дечију заштиту, свим члановима Наставничког већа, Савета родитеља и Школског одбора. Наравно, по примерак добијају и

велики број ђака и родитеља ако покажу интересовање. Примерци се достављају партнерским школама у Холандији, Румунији, Босни и Херцеговини, Црној Гори и неким амбасадама у Београду.

У **Табели 7.** представљени су подаци који показују број ангажованих ђака за четири школске године, али и расподелу ангажованих ђака по врсти активности у које су се укључили.

Школ.година	**2014/15.**		**2015/16.**	**2016/17.**		**2017/18.**	
„Новак“	**Број 5**	**Број 6**	**Број 7**	**Број 8**	**Број 9**	**Број 10**	**Број 11**
Број ђака у редакцији	23	27	18	7	7	8	8
Број ђака ван редакције	11	2	4	7	5	8	3
Број ђака цртача	3	-	-	1	5	2	6
Број ђака писаца	6	11	5	4	-	4	-
УКУПНО ЂАКА	**83**		**27**	**36**		**39**	

Табела 7.*Бројеви школског листа „Новак“ објављени од 2014/15. до 2017/18. шк.године*

Број ангажованих ђака на изради бројева листа „Новак“ директна су последица одређених фактора који се могу анализирати. Највећи број ангажованих ђака у 2014/15. школској години (83 ђака) последица је чињенице да је велики број ђачких литерарних радова објављено у броју 5, од чега се одустало за наредне бројеве јер је реметило концепцију листа, па се од броја 6 установио „Новак додатак“ који је уз број 6 био „Литерарни додатак“ – збирка ђачких литерарних радова. Школске 2015/16. објављен је, због финансијских разлога, само један број „Новака“ што објашњава најмањи број ангажованих ђака ове школске године. Наредне две школске године број ангажованих ђака се усталио, а расподела по врстама ангажованости веома је уједначена. Ово указује на чињеницу да је „Новак“ постигао жељену концепцију и стабилност и да је заокружио сопствену оригиналност. У **Табели 7.** може се такође уочити да литерарни радови ђака (број ђака писаца) нису заступљени у броју 9 и броју 11. Ово је, свакако, недостатак који не треба да се појављује у наредним бројевима листа „Новак“.

4.2.6.Ђачки Радио „Новак“

Радио „Новак“ почео је са редовним емитовањем радијског програма 17.12.2015. као први и једини ђачки радио у Србији који има сопствену радијску продукцију и сопствену програмску шему. Програм Радио „Новака“ се емитује као веб радио сваког наставног дана. Школска 2018/19. година је четврта школска година по реду у којој се, без прекида, емитује радијски програм. Програмска шема се састоји од информативног програма (вести и обавештења), образовног програма (образовне, научне, историјске емисије итд) и забавно-музичког програма (музичке емисије, спортске емисије, хумористичке емисије итд).

4.2.6.1.*Манифестовање функционалног учења у Радију „Новак“*

У свим прилозима, интервјуима, радио емисијама, вестима наши ђаци су или водитељи или спикери – читачи. Према „Стандардима компетенција за професију наставника“ основна улога наставника је да развија кључне компетеције код ученика које их оспособљавају за живот и на тај начин им пружа основу за даље учење. Радио „Новак“ испуњава ову премису функционалног учења омогућавајући реализацију следећих конкретних облика функционалног учења:

- *Врсте читања које се у Радио „Новаку“ практикују су пример практичне употребе функционалног знања, искуство усвојених знања у служби формирања или стицања нових (читалачке способности, читалачку увежбаност стечену у процесу редовне наставе у радију се конкретно примењује),*
- *Постизање секундарне, односно, функционалне писмености (развија се рачунарска, интернетска и СМС писмесност ангажованих ђака у радију)*
- *Ђаци уче да снимају, обрађују и емитују радио прилоге,*
- *Ђаци уче да раде у Cubase програму, програму за снимање и „производњу“ радио емисија,*
- *ђаци своје стечено знање из информатике практично примењују у снимању програма,*
- *ђаци се уче едукативној вредности самог текста који се чита (на пример ученици читају биографије прозаиста и песника и тако се упознају са тим писцима).*

Све активности у Радију „Новак“ које ђаци спроводе представљају функционално учење. Заправо, радио је веома напредно савремено наставно средство погодно за широк спектар функционалног учења. Али и више од тога јер ђаци у радију сем функционалног учења имају прилику да развијају вештине. Као пример развијање вештина треба посебно истаћи вежбање или учење читања за потребе радија у оквиру чега се ђацима тражи следеће:

1)применити правилну артикулацију одређених гласова;
2) применити одређену брзину препознавања графичке структуре слова, једноставно речено одређену брзину читања.
3)поправка неуравнотежене динамике изговарања појединих гласова у речи, замењивање слова сличне графичке структуре, изостављање појединих слова или чак срицања,
4)исправљање неправилног дисања и треме, две веома повезане ствари,
5)да ученик не понавља прочитано,
6) ученик не „сецка” у току читања,
7)избећи изостављање гласова на крају речи или њихова редуцирана артикулација;
8) разумевање прочитаног текста,
9) корекција неправилне интонације,
10) избегавање отезања првог слова у речи;
11) наглашено и одсечно читање речи;
12) избегавање изненадно спуштање и подизање гласа;
13) запажање тачке пре него се до ње дође;
14) избећи пребрзо читање;
15) избећи успорено читање.

На примеру читања, као једног од елемента активности ђака у радију, види се да је Радио „Новак“ добар оквир за функционално учење.

4.2.6.2.*Реализација и исходи*

У **Табели 8.** представљени су подаци који показују колико је ђака чланова редакције Радија „Новак“.

Школска година	2015/16.	2016/17	2017/18.	2018/19.
Број ђака који делује у радију	17	18	19	24
2. разред	/	/	/	2
3. разред	/	/	1	/
4. разред	/	/	/	3
5. разред	1	2	/	4
6. разред	8	6	7	/
7. разред	3	4	7	8
8. разред	5	6	10	7

Табела 8.*Учешће ђака у редакцији Радио „Новака“*

Табела 8. указује да је број ђака чланова редакције радија устаљен. Такође, може се уочити да су у прве две године емитовања радијског програма, у редакцији били заступљени само ђаци старијих разреда (углавном 6, 7. и 8. разреда), али да у последње две школске године број различитих разреда из којих има шака који су чланови редакције, расте. Још значајнији показатељ је да се учешће ђака помера ка млађим разредима и да се распоређије скоро на све узрасте. Треба напоменути да су подаци за школску 2018/19. скенирани на половини првог полугодишта и да је пријава за чланство у редакцији још била у току.

4.2.7.Међународни пројекат „Недеља размене“

Пројекат „Недеља размене“ настао је као међународна активност у оквиру пројекта двојезичне наставе на српском и енглеском језику. Пројекат је настао залагањем ОШ“Старина Новак“ и холандске школе из Хунзбрука Sint-Janscollege која у свом програму такође спроводи пројекат двојезичне наставе на енглеском и дач језику. Са реализацијом је почео школске 2015/16. године, а планиран је као трајна одржива активност. Циљ пројекта је да се ђаци ставе у ситуацију да једну читаву недељу проведу у окружењу у коме, у најразличитијим ситуацијама, могу комуницирати само на енглеском језику. У ту сврху наши ђаци се једну недељу смештају у домове холандских ђака школе Sint-Janscollege. Холандска школа организује активности на енеглеском језику који укључују и посету часовима на којима се предавања држе на енглеском језику.

4.2.7.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту „Недеља размене“*

У **Табели 9.** приказан је, ради увида у богат садржај активности, програм „Недеље размене“ који је сачинио Sint-Janscollege за наше ђаке приликом боравка у Холандији.

PROGRAMME AND PRACTICAL INFORMATION EXCHANGE-WEEK

MONDAY, April 16th :

08:30 – 11:20 (1st-3rd period)	*Regular lessons for Dutch students* (arrival guests in Düsseldorf: 08:45)
11:20 (4th period)	Arrival of the Belgrade guests, assembly with all the students in the auditorium, welcome, information about programme + group formation (students without buddy help with preparing lunch in B015)
12:00-12:/30	Lunch in room B015
12:40-13:20	**WORKSHOPS ROUND 1 (drama/geography/history)**
13:20-14:00	**WORKSHOPS ROUND 2 (drama/geography/history)**
14:00-14:40	**WORKSHOPS ROUND 3 (drama/geography/history)**
14:40	End of programme → afternoon and evening in host-family

Bring on Monday:

- Pens + paper (for the workshops)

TUESDAY, April 17th:

08:30-09:20	Serbian students: reflection time/tour of the school *(regular lesson for Dutch students)*
09:20	Departure to Maastricht (gathering at the parking lot)
10:00 - 11:00	guided tour in the caves of Maastricht (*Grotten Noord*)
11:00 – 13:30	city-walk in groups with quiz/ assignments through the centre of Maastricht Visit of the Sint-Jan church + tower
13:30 -15:00	free time in the centre (lunch/ shopping)
15:00	return to Hoensbroek
±15:30	Arrival in Hoensbroek → evening in host family

Bring on Tuesday:

- lunch/ drink (pocket-money)
- umbrella

WEDNESDAY, April 18th:

08:30-10:10	Lesson about Dutch language and culture by ms Budé-Ciric *(regular lessons for Dutch students)*
10:10-10:30	Break
10:30-12:10	p.e lesson ?? *(regular lessons for Dutch students)*
12:10	Lunch
12:30-15:30	The Serbian guests walk to the Castle of Hoensbroek *(regular lessons for Dutch students)*
15:30	Dutch students pick their Serbian guests up at school (auditorium)
18:00-±20:30	bowling + dinner (French fries + snack) at Bowling Hendriks in Hoensbroek (Heerlerweg 154, Hoensbroek; www.hendriksbowling.nl) → Use your own mode of transport to get there! → 1 drink is included, other drinks are on your own charges.

Bring on Wednesday:

- Sports clothes (Serbian students)
- umbrella
- lunch/ drink
- pocket money (for extra snacks/drinks at the bowling centre)
-

THURSDAY, April 19th:

07:30	departure to Zaanse Schans (gathering at the parking lot)
10:30-11:30	Zaanse Schans: free time for sightseeing
11:30	Departure to Amsterdam
12:00	arrival in Amsterdam at Rijksmuseum, group picture at "I Amsterdam" sign!
12:30-13:30	Visit in groups of the Rijksmuseum with audiotour (download the Rijksmuseum app on your smartphone, bring headphones!)
13:30-15:30	City-walk to Dam-square in groups, free time in small groups in the centre (lunch/shopping)
15:30	gathering at the Dam-square: walk to Amsterdam Lookout
16:00-17:00	Visit of Amsterdam Lookout
17:00-18:30	free time in the centre for evening meal
18:30	return to Hoensbroek
21:00	arrival in Hoensbroek → evening in host family

Bring on Thursday:

- smartphone + headphones (for audiotour in Rijksmuesum)

- lunch/ drink
- pocket money (for evening meal)
- map of city centre (will be handed out to you in the bus)
- umbrella
-

FRIDAY, April 20th:

08:30-09:20	Workshop/lesson Serbian students *(Regular lesson for Dutch students)*
09:20-10:10	Group assignment in the OLC/Inventorium
10:10-10:30	Break
10:30-12:00	Group assignment in the OLC/Inventorium
12:00-12:30	Watch Last School Day (LSD) activities for exam candidates
Afternoon	Free afternoon together with Dutch students, time to: - prepare Serbian and/or Dutch food/snacks for farewell evening - prepare presentations/performances/showcase for farewell evening
18:30-20:30	Farewell evening at school for students, parents and teachers: - dinner with Dutch and/or Serbian food/snacks prepared by students - student presentations/performances

Bring on Friday:
- memory stick (for group assignments)
- lunch/ drink
- evening: snacks (you are free to bring whatever you like, though not too much!)

SATURDAY, April 21st:

Morning/afternoon	free time in hostfamily
17:00	gathering at Sint-Jan, goodbye
17:30	departure of Belgrade guests, end of program

Табела 9.*План „Недеље размене“ у Холандији*

У току исте школске године, холандски ђаци долазе у Србију, смештају се у домове наших ђака и проводе недељу дана у Београду. Том приликом, по принципу реципроцитета, ОШ“Старина Новак“ организује активности које се одвијају искључиво на енглеском језику, као и у Холандији. У **Табели 10.** приказан је програм недеље размене који је сачинила ОШ“Старина Новак“ за ђаке холандске школе Sint-Janscollege док бораве у Србији.

ПРОГРАМ НЕДЕЉЕ РАЗМЕНЕ У СРБИЈИ

ПОНЕДЕЉАК 23.10.2017:

11:35	Долазак гостију из Холандије (*на аеродрому ће их дочекати директор школе и неколико наставника, превоз аутобусом до школе*)
13:00	Дочек у школи; Окупљање свих учесника у библиотеци; Добродошлица, упознавање са програмом посете и формирање група за рад на пројектима.
13:30	Ручак (*школска трпезарија*); „Фестивал српске кухиње“ (*ученици домаћини доносе традиционална јела српске кухиње, припрема код куће)*
14:15	**Група 1:** Кабинет информатике истраживачки – рад за пројекте на задате теме **Група2:** Драмска радионица (*мала сала)*
15:10	Промена група **Група 1:** Драмска радионица (*мала сала)* **Група 2**: Кабинет информатике истраживачки – рад за пројекте на задате теме
16:10	Крај програма – родитељи домаћина долазе по децу; вече са породицом домаћина
20:00	Вечера добродошлице са колегама наставицима из Холандије

УТОРАК 24.10.2017:

8:00	Окупљање у школском дворишту; обилазак Београда аутобусом у пратњи два туристичка водича.
11:30	Долазак на Калемегданску тврђаву (*волонтери долазе на своје позиције*),

11:40	**Група 1:** Квиз – Калемегдан (*прво добијају упутства*) **Група 2** Обилазак Калемегдана у организацији и пратњи наставника историје
13:40 – 15:00	Слободно време у центру града (*ручак/куповина*); По истеку паузе, ученици ће ићи право у ОШ"Старина Новак"
15:50 – 18:00	НТЦ активности у фискултурној сали школе
18:00	Вече са породицама домаћина.

СРЕДА 25.10.2017:

9:00	Окупљање у школском дворишту, полазак за Нови Сад
10:15	Сремски Карловци (*шетња, обилазак цркве у пратњи туристичког водича, слободно време*)
12:30–13:15	Обилазак Петроварадинске тврђаве
13:15–14:15	Обилазак лагума Петроварадинске тврђаве
14:15-15:00	Панорамско разгледање Новог Сада аутобусом и тура у пратњи туристичког водича,
15:10-17:00	Слободно време у Новом Саду
18:30	Повратак породицама домаћина.

ЧЕТВРТАК 26.10.2017:

8:00-8:45	1.ЧАС
8:50-9:35	2.ЧАС
	Два часа наставе у школи. Биће обухваћена три предмета: историја, математика и физика (*ученици ће бити подељени у три групе, а свака група ће похађати два школска часа*)
9:35-10:15	Одмор и слободно време у школском дворишту.
10:15	Одлазак у СРЦ „Ташмајдан – ледена дворана", изнајмљивање клизаљки.
11:00-12:00	Клизање у леденој дворани „Хала Пионир"
12:15-13:00	Повратак у школу.
13:00-15:00	Ручак и слободно време у породицама домаћина.
15:00	Окупљање у школском дворишту; пријем код Председника ГО Палилула
18:30	Повратак у школу и породице домаћина

ПЕТАК 27.10.2017:

9:00-11:00	Долазак у школу и рад на пројектима у групама (*теме су подељене првог дана размене*) – кабинет информатике (*припрема ПП презентација уз усмено излагање свих чланова групе).*
11:00-11:20	Одмор – ужина
11:20-12:30	Презентација свих пројеката у библиотеци школе

12:30-13:30	Презентација које су припремили гости их Холандије.
13:30-14:30	Спортске активности у школској фискултурној сали
21:00-23:00	Диско вече у школи(*додела награда за победнике квиза на Калемегдану*).
23:00	Повратак у домове домаћина

СУБОТА 28.10.2017:

У току дана	Дан са породицом домаћина
15:15	Окупљање у школи
16:00	Долазак на аеродром, пријава за лет и предаја пртљага.

Табела 10.*План „Недеља размене“ у Србији*

Међународни пројекат „Недеља размене“ представља добар пример функционалног учења јер ствара оптималне услове да ђаци примењују своје знање енглеског језика у сусрету са ђацима холандске школе која има исти циљ.

4.2.7.2.*Реализација и исходи*

Основни циљ овог пројекта је постигнут. Ђаци су били у ситуацији да примењују енглески језик који су учили у току школске године, али и да га усавршавају комуницирајући недељу дана искључиво на енглеском језику. Дакле, ђаци су примењивали своја знања, односно, учили како треба да научено користе. У **Табели 11.** представљени су основни подаци о учешћу ђака у „Недељи размене“ у периоду од 2015/16. до 2017/18. школске године.

Школска година	**2015/16.**	**2016/17.**	**2017/18.**	**гостујућа школа**
Датум	10-15.мај 2016.	28.11-03.12.2016	23-28.10.2017.	Холандија/Sint-Janscollege
	09-14.11.2015.	08-13.05.2017.	16-21.04.2018.	Србија/ОШ“Старина Новак“
број ђака	18	23	34	Холандија/Sint-Janscollege
	17	23	26	Србија/ОШ“Старина Новак“
укупно дана	**12**	**12**	**12**	Холандија/Sint-Janscollege
укупно ђака	**35**	**46**	**60**	Србија/ОШ“Старина Новак“

Табела 11.*Учешће ђака у „Недељи размене“*

„Недеља размене“ је неспорно успешан облик функционалног учења. Иако има веома сложену организациону структуру (захтева и нарочите родитељске састанке) показао се као изузетно успешан. Успех постаје већи ако се узме у обзир да је једини организатор, реализатор и финансијер ових активности искључиво ОШ“Старина Новак“. Наиме, сем трошкова за повратну авионску карту до Холандије, ђаци немају ниједан други трошак, ни у Холандији, ни у Србији док гостују Холанђани. Ово је могуће због изузетног залагања наставника, снажне подршке родитеља и велике

заинтересованости ђака. Важно је истаћи да је, у сваком погледу, ОШ“Старина Новак“ потпуно равноправна, раме уз раме, са богатом холандском школом, богате и напредне Холандије, у реализацији „Недеље размене“.

„Недеља размене“ је, и према израженој опредељености холандске стране, трајно одржив облик функционалног учења са којим је ОШ“Старина Новак“ снажно закорачила на европску просветарску сцену, односно, са којим је Република Србија активно засветлела на европској сцени на нивоу школа. Представљање наше земље у Холандији свих минулих година било је у складу са словом Устава Републике Србије, што је представљано у свим наступима наших ђака на предавањима, радионицама и сличним представљањима у оквиру „Недеље размене“. „Недеља размене“ је била манифестација у оквиру које је једна државна установа Републике Србије представљала Србију целовито по слову Устава, са Косовом и Метохијом, чланици Европске уније, односно, ђацима једне њене школе на њеним званичним часовима историје и географије редовне наставе. Због тога је додатна подршка ресорног министарства веома оправдана, а чини се да значај „Недеље размене“ заслужује додатну подршку и других министарстава, у најмању руку Министарства иностраних послова.

Видљиви разлози за престанак овог облика функционалног учења нису уочени. Потенцијални ризици за обуставу реализације овог облика функционалног учења налазе се у чињеници да комплетне трошкове (осим авионских карата ђака) подмирује ОШ“Старина Новак“ из сопствених средстава. Евентуално угрожавање прилива сопстствених средстава школе директно би подрило извођење овог облика функционалног учења.

4.2.8.Пројекат „Пролећни карневал ОШ“Старина Новак“

Од 2013.г у ОШ„Старина Новак“ организује се манифестација под називом „Пролећни карневал“. Почетна идеја је била да карневал буде намењен будућим школарцима, односно, будућим првацима. Ипак, почетна идеја прерасла је у пројекат којим су обухваћени сви ђаци првог циклуса основног образовања.

Пројекат „Пролећни карневал“ одвија се у две фазе. Прва фаза обухвата планирање и израду костима са којима ће ђаци учествовати у карневалском дефилеу. Свако одељење бира тему свог костима због чега одељење, као целина, приступа изради костима, делимично на часовима редовне наставе, а већином у продуженом боравку у самој школи. Цео процес воде наставнице разредне наставе распоређене у настави (одељенски старешина) и у продуженом боравку. На тај начин се време проведено у продуженом боравку испуњава својеврсном радионицом за израду костима, односно, продужени боравак добија изузетну креативну улогу. Поред израде костима ђаци сваког одељења увежбавају плесно-музичко представљање које ће извести на самом карневалу.

У другој фази „Пролећног карневала“, спроводи се свечани дефиле. За ту сврху сва одељења се постројавају у школском дворишту ради приказивања костима, а затим крећу у дефиле палилулским улицама, у строгом стројевом поретку, ка парку „Ташмајдан“ где их чека импровизована озвучена бина. На овом месту свако одељење изводи своје увежбане плесно-музичке наступе и на тај начин приказује тему свог костима. Након представљања свих одељења, поново се формира карневалска поворка и у дефилеу сви се враћају у школско двориште.

Саобраћајна полиција је све време дефилеа улицама, блокира саобраћај и обезбеђује пролаз карневалске поворке.

4.2.8.1.*Манифестовање функционалног учења у пројекту „Пролећни карневал ОШ“Старина Новак“*

До пуног изражаја долази креативност и маштовитост учитеља и деце која учествују у припремању „Пролећног карневала“. У првој фази пројекта, долази до изражаја колективни дух ијединство у изради костима али и припреми плесно-музичког наступа. Учешће ђака у изради костима ставља их у позицију да примењују своја знања и стварају конкретан производ, на унапред задату тему. Учешће ђака у припреми плесно-мизичког наступа такође их ставља у позицију да примењују своја плесна, музичка и друга знања.

У другој фази, ђаци својим непосредним учешћем у дефилеу и извођењем плесно-музичког наступа, ступају у интеракцију са публиком (ђаци, предшколци, родитељи, родбина, посетиоци Ташмајдана и др.). Ово искуство доноси им велики број знања:

- *кретање у организованој костимираној поворци,*
- *понашање у костимима уместо уобичајеној гардероби,*
- *сагледавање поступања саобраћајне полиције која зауставља и регулише саобраћај,*
- *интеракција са посматрачима који посматрају и прате дефиле*

Због свега изнетог пројекат „Пролећни карневал“ представља функционално учење, а разлози се могу сумирати у следеће групе:

- *карневал је део ваннаставног процеса, где се одвија изузетно добра сарадња између наставника, ђака, родитеља,*
- *присутна је корелација предмета: музичка и ликовна култура, физичко васпитање, историја, српски језик,*
- *карневал је интерактивна метода са најширим дијапазоном лица свих структура,*
- *карневал је високо уређени облик забаве за ђаке без нежељених декадентних друштвених појава.*

4.2.8.2.*Реализација и исходи*

За шест школских година, колико постоји Пролећни карневал, приказани су најразличитији костими: Индијанци, Ласте, Сунце, Сунцокрети, Пчелице, Кловнови, Пантомимичари, Фудбалери, Чирслидерсице, Цветићи, Пачићи, Трава, Алиса у земљи чуда, Морнари, Мики и Мини, Томи и Мачкице, Римљани, Грци и Египћани. Мноштво публике, родитељи деце која су учествовали у програму, баке, деке, сестре, браћа, предшколци, пролазници али и многи други који су видели карневалски програм, са нескривеним одушевљењем одгледали су цео програм.

Школска година	**2014/15.**	**2015/16.**	**2016/17.**	**2017/18.**
Број ђака учесника карневала	**281**	**269**	**260**	**296**

Табела 12.*Учешће ђака у „Пролећном карневалу"*

У **Табели 12.** приказани су подаци о учешћу ђака у „Пролећном карневалу“ у периоду од 2014/15. до 2017/18. године. Ови подаци наводе на следеће закључке:

- *„Пролећни карневал“ је масовни облик функционалног учења,*
- *Карневал је трајан и одржив облик функционалног учења,*
- *Карневал укључује, поред наставника и ђака, и родитеље ђака,*
- *Карневал је усмерен ка предшколцима и укључује их упућивањем ведре слике о школи,*

– *Карневал указује ђацима, предшколцима и родитељима да ОШ“Старина Новак“ може бити незамењиво место истинске добре и пристојне забаве.*

Ризици за евентуални прекид овог облика функционалног учења нису уочени. Напротив, уочавају се могућности за проширивање активности. Основни концепт карневала даје могућности укључивања и других установа у овај пројекат, а свакако укључивање локалне самоуправе која није укључена ни на који начин. Такође, иако је карневал делимично привукао пажњу медија (телевизија, штампа, електронски медији) потребно је радити на већој афирмацији карневала у медијима како би добила пажњу других установа (владиних и невладиних) које се баве дечијим радом, за шта је потребна шира подршка ГО Палилула, Града Београда и ресорног министарства (просвете, културе).

5.ТЕШКОЋЕ У РЕАЛИЗАЦИЈИ И УЗРОЦИ ПРЕСТАНКА ПРИМЕНЕ У АНАЛИЗИРАНИМ ОБЛИЦИМА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА

На почетку овог поглавља, неопходно је прецизирати извесне појмове који фигуришу у наслову поглавља. *Тешкоће у реализацији* подразумеваће оне факторе и околности који угрожавају извођење одређеног облика функционалног учења и могу га, чак, довести до немогућности даљег спровођења реализације посматраног облика функционалног учења. У овом истраживању обухваћене су само оне тешкоће у реализацији које се појављују само у примерима функционалног учења који су анализирани у предходном поглављу и друге врсте, макар и потенцијалне, нису узимане у обзир.

5.1.ТЕШКОЋЕ У РЕАЛИЗАЦИЈИ

Тешкоће у реализацији анализираних облика функционалног учења могу се сврстати у једну од следећих група:

1. ***Техничке тешкоће*** (недостатак наставних средстава, недостатак простора, недостатак потребног времена),
2. ***Кадровске тешкоће*** (недостатак стручних наставника, недостатак стручних спољних сарадника),
3. ***Системске тешкоће*** (непримењива или недоречена правна регулатива, неуважавање ставова и проблема ОШ“Старина Новак“ од стране надлежних инстанци, неусаглашеност различитих чиниоца јавног сектора),
4. ***Финансијске тешкоће*** (неиспуњавање обавеза према ОШ“Старина Новак“ као посредном кориснику буџетских средстава, системска ограничења у приходовању сопствених средстава ОШ“Старина Новак“).

У **Табели 13.** представљени су подаци који се односе на заступљеност и расподелу тешкоћа у реализацији анализираних облика функционалног учења. Ови подаци истраживања указују да су, од укупно 21 евидентиране тешкоће у реализацији, највећи број њих (укупно 10) у групи финансијских тешкоћа. Такође, подаци недвосмислено указују да је потпуно доминантна тешкоћа у реализацији *осигурати сопствена средства ОШ“Старина Новак“*, односно, од обезбеђених сопствених средстава ОШ“Старина Новак“ зависи реализација 9 од 11 облика функционалног учења. Ипак, ово не значи да су финансијске тешкоће сумативно надвисиле све остале тешкоће јер остале три групе тешкоћа ипак премашују по броју групу финансијаких тешкоћа (остале групе заједно имају 14 наведених тешкоћа). Један облик функционалног учења чак ни нема финансијске тешкоће, односно, нема ниједну врсту тешкоћа. По једну врсту тешкоће имају 3 облика функционалног учења од 11, што значи да од 11 облика функционалног учења 4 имају једну или ниједну тешкоћу у реализацији.

пример	Техничке тешкоће	Кадровске тешкоће	Системске тешкоће	Финансијске тешкоће	Укупно тешкоћа
„Спортско одељење“	Фис.сала, учионица	Спољњи сарадници	Није обухваћен законом	Недостатак новца	**4**
„Ботаничка башта“	-	-	Несарадња „Јевремовца“	Сигурност сопствених средстава	**2**
„Старина Новак-Баба Новак“	-	-	Несарадња партнерске школе	Сигурност сосптвених средстава	**2**
Музеј школе	Недостатак опреме	Спољњи сарадници	Није обухваћен законом	Сигурност сопствених средстава	**4**
Двојезична настава	-	Сатисфакција наставницима	Неуважавање ставова ОШ“Старина Новак“	Сигурност сопствених средстава	**3**
Клизање	-	-	-	Сигурност сопствених средстава	**1**
Пливање	Недостатак термина на базену	-	-	Сигурност сопствених средстава	**2**
Школски лист	-	-	-	Сигурност сопствених средстава	**1**
Радио	Недостатак радијске технике	Стручни сарадници	Није обухваћен законом	Сигурност сопствених средстава	**4**
„Недеља размене“	-	-	-	Сигурност сопствених средстава	**1**
„Пролећни карневал“	-	-	-	-	**0**
Укупно тешкоћа	**4**	**4**	**6**	**10**	**24**

Табела 13. *Заступљеност и расподела тешкоћа у реализацији*

Ако се анализирају подаци **Табеле 13.** у делу који описују другу крајност, облике функционалног учења са највише тешкоћа у реализацији, долази се до констатације да, са све четири врсте тешкоћа има чак 3 облика функционалног учења (без иједне врсте тешкоћа постоји само један облик). Посебно је симптоматично да само један облик функционалног учења од ова 3 је из групе која је престала да се примењује, а чак 2 су из групе која се још увек примењује, што може бити упозоравајући показатељ.

У **Погачи 1.** приказана је расподела тешкоћа у реализацији по врстама. Уочљиво је да финанскијска група тешкоћа у реализацији доминира као појединачна али да су, гледано збирно, остале групе тешкоћа заступљеније од финансијских тешкоћа.

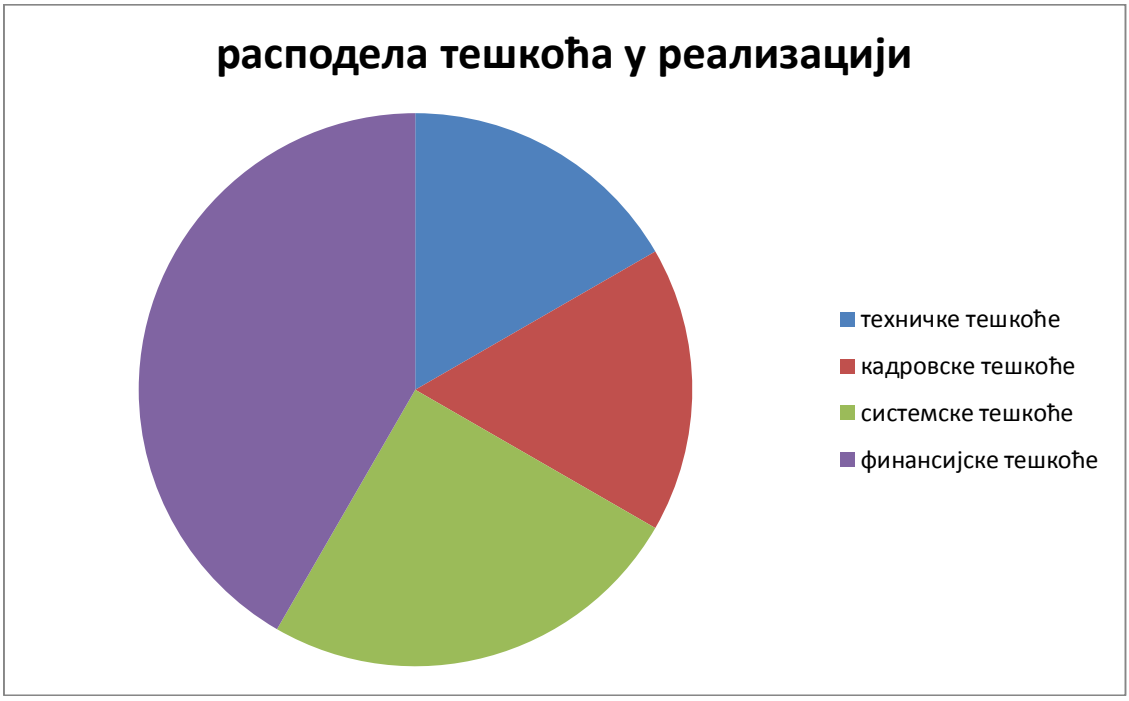

Погача 1.*Расподела тешкоћа у реализацији*

5.2. УЗРОЦИ ПРЕСТАНКА ПРИМЕНЕ КОНКРЕТНИХ ОБЛИКА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА

Подела облика функционалног учења на две групе већ је описана. У складу са тим веома је сврсисходно генерализовати узроке који су анализирани у подпоглављу 4.1. који описује прву групу. Срећом, број примера функционалног учења у овој групи (укупно 3) у односу на групу облика функционалног учења који се још увак примењују (укупно 8), је драстично мањи (**Погача 2.).**

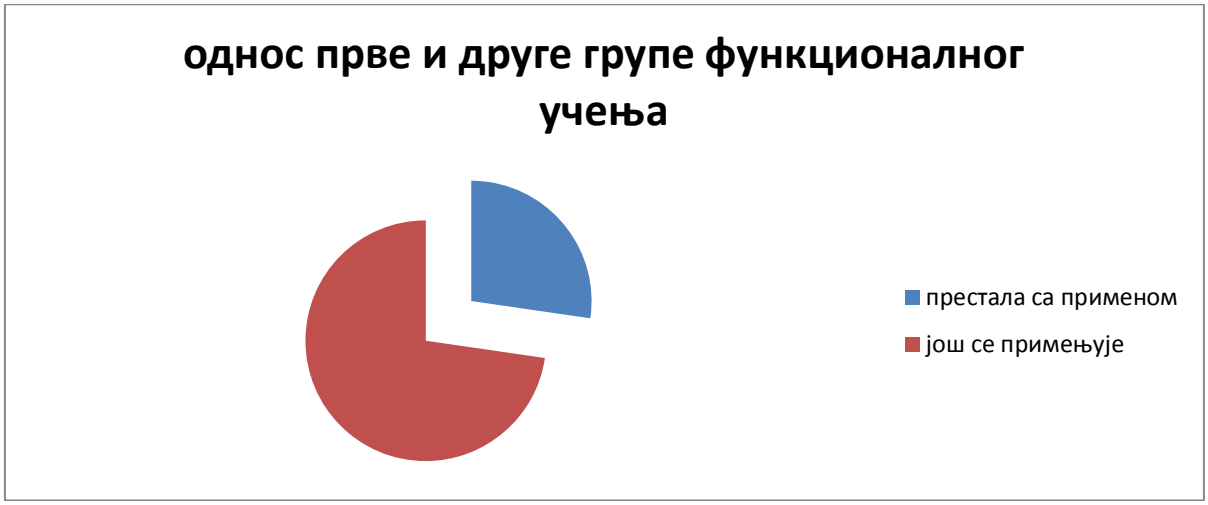

Погача 2.*Однос група функционалног учења која се примењују и која су престала*

У **Табели 14.** представљени су подаци о узроцима престанка примера функционалног учења у групи која се више не примењује. Иако је узорак ове групе реалтивно мали (укупно 3 примера функционалног учења), могу се уочити три различита примера која указују да је само један пример оцењен као необновљив што пружа увид у могућности рехабилитације поменутих примера.

Пример функционалног учења	Узоци престанка примене	Број уочених узрока	Процена могућности рехабилитације
„Спортско одељење“	– Недостатак просторија – Недостатак стручних сарадника – Ван закон – Несарадња са локалном самоуправом	4	неоснована
„Ботаничка башта“	Несарадња са „Јевремовцем“	1	могућа
„Старина Новак-Баба Новак“	– Реизбор директора румунске школе – Необавештеност новог руководства румунске школе	2	реална

Табела 14.*Узроци престанка примене*

5.3.РАСПОДЕЛА БРОЈА ЂАКА У АНАЛИЗИРАНИМ ОБЛИЦИМА ФУНКЦИОНАЛНОГ УЧЕЊА РАДИ УТВРЂИВАЊА ЕФИКАСНОСТИ

На основу учешћа броја ђака може се сагледати ефикасност конкретних облика функционалног учења. Број ђака није примарни показатељ ефикасности већ уједначеност учешћа ђака у појединим облицима функционалног учења. Такође, дуготрајност је добар показатељ да је такав пример ефикасан и сврсисходан.

Пример функционалног учења	2014/15.	2015/16.	2016/17.	2017/18.	Укупно ђака у примеру
„Спортско одељење“	-	23	25	-	**48**
„Ботаничка башта“	-	269	-	-	**269**
„Старина Новак-Баба Новак“	9	11	10	-	**30**
Музеј школе	50	30	60	60	**200**
Двојезична настава	33	33	28	32	**128**
Клизање	281	269	260	296	**1.106**
Пливање	72	96	49	124	**341**
Школски лист	83	27	36	39	**185**
Радио	-	17	18	19	**54**
„Недеља размене“	-	35	46	60	**141**
„Пролећни карневал“	281	269	260	296	**1.106**
Укупно ђака	**809**	**1079**	**792**	**926**	**3.608**

Табела 15.*Распоред броја ђака у функционалном учењу по школским годинама*

Треба нагласити да укупан број ђака који се приказује у **Табели 15.** превазилази број ђака ОШ“Старина Новак“ зато што је група истих ђака укључена у различите облике функционалног учења истовремено. Такође, постоје облици функционалног учења у коме учествују сви ђаци једног цилуса (Настава у ботаничкој башти; клизање; Пролећни карневал) због чега се исти ђаци броје три пута. Уочљиво је, према подацима у **Табели 15,** да је само једна од четири анализиране школске године реализовала свих 11 облика функционалног учења због чега се за њу појављује највеће учешће ђака. Изразити минимум по броју ђака не постоји већ су две школске године (2014/15. и 2016/17), уједначене у том смислу што се може видети на **Хистограму 1.**.

Хистограм 1.

За потребе овог истраживања израђена је нова, примерена метода. Ради утврђивања ефикасности коришћени су следећи показатељи:

1. Уједначеност броја ђака (осциловање броја до 10%),
2. Дуготрајност (једна година: *краткотрајан;* две године: *средњи*; три и више година: *дуготрајан;*),
3. Број учесника (са највише ђака: *најбројнији*, ни највише ни најмање ђака: *средњебројан*, са најмање ђака: *малобројан*.

Да би се *ефикасност* номиновала (претворила у мерљиве параметре) присуство сваког показатеља бодовано је на следећи приказан у **Табели 16.**

Показатељ ефикасности	уједначен	краткотрајан	средњедуг	дуготрајан	малобројан	средње бројан	најбројнији
Број бодова	**3**	**1**	**2**	**3**	**1**	**2**	**3**

Табела 16.*Бодовање показатеља ефикасности*

Максималан могући број поена за један облик функционалног учења је 9. Сабирањем показатеља утврђује се ефикасност по следећој скали:

Неефикасан:	***НЕ***	***0 – 3***
Средњеефикасан:	***СЕ***	***4 – 6***
Ефикасан:	***Е***	***7 – 8***
Веома ефикасан:	**ВЕ**	**9**

Резултати утврђивања ефикасности према описаној методи приказани су у **Табели 17.** Најбројни облик функционалног учења су „Клизање“ и „Пролећни карневал“, малобројан је „Старина Новак – Баба Новак“, а остали су средњебројни.

Пример Функц. учења	Уједначен	Кратко трајан	Средње дуг	Дуго трајан	мало бројнији	Средње бројан	Нај бројнији	скор
„Спортско одељење“	3	-	2	-	-	2	-	7 Е
„Ботаничка башта“	3	1	-	-	-	2	-	6 СЕ
„Старина Новак-Баба Новак“	3	-	-	3	1	-	-	7 Е
Музеј школе	3	-	-	3	-	2		8 Е
Двојезична настава	3	-	-	3	-	2		7 Е
Клизање	3	-	-	3	-	-	3	9 ВЕ
Пливање	-			3	-	2		5 СЕ
Школски лист	3	-	-	3	-	2		8 Е
Радио	3	-	-	3	-	2		8 Е
„Недеља размене“	3	-	-	3	-	2		8 Е
„Пролећни карневал“	3	-	-	3	-	-	3	9 ВЕ

Табела 17.*Ефикасност анализираних облика функционалног учења*

Резултати истраживања ефикасности показују да од 11 облика функционалног учења 9 су ефикасни или веома ефикасни. **Погача 3.** показује однос примера функционалног учења који су ефикасни са онима који нису.

Погача 3.*Распоред ефикасности анализираних облика функциналног учења*

6.ЗАКЉУЧАК

Предмет истраживања овог рада били су примери функционалног учења у ваннаставним активностима ОШ“Старина Новак“ у периоду од 2014/15. до 2017/18. школске године. Сви анализирани примери ваннаставних активности добар су амбијент за реализацију функционалног учења. Сви облици функционалног учења заступљени су искључиво у ваннаставним активностима, чак и у примеру двојезичне наставе. Укупан број дефинисаних облика функционалног учења износи 11, од којих 3 чине прву групу примера који се више не реализују а остали, који чине другу групу облика функционалног учења, су још у реализацији. Међу примерима који се више не реализују само „Спортско одељење“ има узроке нереализације који се не могу отклонити (недостатак просторија и стручних сарадника; непостојање законске регулативе; несарадња са локалном самоуправом). За наставу у ботаничкој башти разлог престанка реализације могуће је отклонити само променом става „Јевремовца“. „Старина Новак-Баба Новак“ има најбоље процене да се може поново почети да примењује јер су узроци престанка реализације промена директора партнерске школе и њихова недовољна информисаност о пројекту и процена је да би се ови узроци могли превазићи пружањем додатних појашњења партнерској румунској школи.

У другој групи облика функционалног учења која обухвата примере који се примењују без прекида, само је пројекат двојезичне наставе једне школске године доживео прекид чему је разлог престрого примењен законски оквир од стране ресорног министарства и не уважавање аргументованих ставова ОШ“Старина Новак“, али се ваннаставне активности нису прекинуле ни те године јер је ОШ“Старина Новак“ основала *Клуб за двојезичну наставу* који је био носилац ових активности у оквиру двојезичне наставе. На основу истраживања и анализе добијених података, могу се предложити следеће мере за побољшање облика функционалног учења у овој групи:

- **Музеј школе:**
  - укључити што више наставника у пројекат,
  - спречити опасност да се Музеј школе развија само у смеру истројског музеја,
  - експонате Музеја школе укључити активно у функционално учење.
- **Пројекат двојезичне наставе:**
  - Указати ресорном министарству на положај наставника у пројекту,
  - Осигурати несметано стицање сопствених средстава школе.
- **Клизање:**
  - Проширити клизање и на други циклус основног образовања.
- **Пливање**:
  - Осигурати механизам обезбеђивања сигурних термина на базену,
  - Прибавити сагласност локалне самоуправе за уградњу базена у школи,
  - Укрупњавање норме наставника ради лакше израде распореда часова.
- **Школски лист „Новак“:**
  - Објављивати ђачке књижевне радове у сваком броју листа.
- **Радио „Новак“:**
  - Укључити у радијску редакцију све разреде,
  - Прибавити савременију радијску технику.
- **„Недеља размене“:**
  - Проширити број активности ван Београда,
  - Укључити родитеље ђака,
  - Затражити подршку Министарства иностраних послова.
- **Пролећни карневал:**
  - Укључити друге установе у другу фазу пројекта,
  - Већа афирмација карневала у медијима.

Доминантан појединачни облик тешкоћа у реализацији функционалног учења је финансијски (10 од укупно 24), али у збиру он није највећи. Од 11 облика функционалног учења 9 директно зависи од стабилног обезбеђивања сопствених финансијских средстава ОШ“Старина Новак“. Одмах после финансијских тешкоћа следе системске. Највећи број ђака који су обухваћени функционалним учењем био је 2015/16. школске године (за период од 2014/15. до 2017/18), а најмањи школске 2016/17. године.

Према методи посебно израђеној за ово истраживање, од 11 облика функционалног учења 9 су се показали као ефикасни или веома ефикасни. Неефикасних облика нема упркос чињеници да су три облика престала са реализацијом, односно, и они су се показали ефикасни.

ОШ“Старина Новак“ развила је у периоду од 2014/15. до 2017/18. укупно 11 оригиналних облика функционалног учења, укључујући и пример двојезичне наставе, који је у години забране пројекта двојезичне наставе, деловао кроз *Клуб за двојезичну наставу,* као такође оригинално решење. Три примера функционалног учења који су прекинула реализацију имају узроке на које ОШ“Старина Новак“ не може да утиче, изузев, делимично, пружањем додатних појашњења партнерској школи у Румунији у случају пројекта „Старина Новак – Баба Новак“.

7.ЛИТЕРАТУРА

1. Методологија педагошког истраживања, Мужић Владимир, Завод за издавање уџбеника, Сарајево, 1968.
2. Закон о основама система образовања и васпитања (РС бр.88/2017)
3. старина.срб/dokumenta/PROJEKAT SPORTSKO ODELJENJE.pdf
4. “Новак“ листа ОШ“Старина Новак“, ISSN 2466-5193
5. Интервју са Александром Суботићем, координатором *Тима за спортско одељење* бр.1772 од 24.10.2018.
6. ФИЗИЧКА РАЗВИЈЕНОСТ И ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ ДЕЦЕ ОСНОВНОШКОЛСКОГ УЗРАСТА, мр Александра Санадер, РСЗ, Београд, 2009.
7. *Извођење наставе у ботаничкој башти*, Стефан Димитријевић, учитељ, Зборник, Новак бр.8, ISSN 2466-5193, Новак додатак 2016.
8. старина.срб/dokumenta/starina novak-baba novak projekat.pdf
9. старина.срб/muzej.htm
10. *Музеј школе као услов за функционално учење*, Слободан Рудић, наставник историје, Зборник, Новак бр.8, ISSN 2466-5193, Новак додатак 2016.
11. старина.срб/dokumenta/dvojezicna nastava/elaborat o dvojezicnoj nastavi 2018.pdf
12. Правилник о ближим условима за остваривање двојезичне наставе, СГ РС 105/2015 и 50/60,
13. *Мали омаж нашем радију*, Василије Савић, учитељ, Зборник, Новак бр.8, ISSN 2466-5193, Новак додатак 2016.
14. старина.срб/galerija.htm
15. *Пролећни карневал ОШ“Старина Новак“ као део наставног процеса*, Младенка Башић, учитељица, Зборник, Новак бр.10, ISSN 2466-5193, Новак додатак 2017.